

Kraków

Kraków.pl

PRAWO KARNE

Prawne aspekty
przemocy
w środowisku pracy

Fot. Canva

FUNDACJA
START
TANGO

ZADANIE PUBLICZNE FINANSOWANE ZE ŚRODKÓW MIASTA KRAKOWA

PRAWO KARNE

Prawne aspekty przemocy w środowisku pracy

Kraków 15 maja 2023

Autorka: Iwona Siekierska

Konsultacja prawna: Kancelaria Adwokacka mec. Katarzyna Gumula-Kubicka.

Konsultacja psychologiczna: Daniel Mróz, Fundacja na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy Feniks.

Publikacja powstała w ramach projektu *Prawne aspekty przemocy w środowisku pracy. Prawo karne*. Zadanie publiczne finansowane ze środków Miasta Krakowa. Partnerem jest Miasto Kraków. Projekt realizowany w ramach akcji Masz Głos Fundacji Batorego.

Fundacja dopełniła starań, aby publikacja, aktualna na dzień 15 maja 2023 r. była na jak najwyższym poziomie. Uwaga! Zawarte w niej informacje nie stanowią porady prawnej ani żadnej innej. Fundacja nie bierze odpowiedzialności za ich niewłaściwe i bezprawne wykorzystanie oraz skutki tych zachowań. Przytoczone przykłady są zmyślane a ich jakiegokolwiek podobieństwo z realnymi sytuacjami jest przypadkowe.

Publikacja jest nieodpłatna, chroniona prawami autorskimi. Rozpowszechnianie niniejszej publikacji oraz wykorzystanie treści w ramach prawa cytatu jest możliwe wraz z podaniem źródła: *'Prawo karne. Prawne aspekty przemocy w środowisku pracy. Autorka Iwona Siekierska. Współpraca merytoryczna: mec. Katarzyna Gumula-Kubicka, Fundacja na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy Feniks, Wydawca Fundacja Start Tango, Kraków 15 maja 2023'*.

Spis treści

Wstęp - strona 4.

Rozdział 1. Prawo karne. Jak to działa? - strona 5.

Rozdział 2. Kto ponosi odpowiedzialność? - strona 26.

Rozdział 3. Przepiępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwosci - strona 31.

Rozdział 4. Groźba karalna - strona 35.

Rozdział 5. Uporczywe nękanie, stalking - strona 39.

Rozdział 6. Znieważenie, znieśławienie - strona 44.

Rozdział 7. Naruszenie nietykalności, rozstrój zdrowia itp. - strona 49.

Rozdział 8. Znęcanie się - 54.

Rozdział 9. Przemoc seksualna - strona 57.

Rozdział 10. Prawa pracowników - strona 59.

Rozdział 11. Check - lista dla poszkodowanego - strona 64.

Polska Karta Praw Ofiar - strona 71.

O Fundacji Start Tango - strona 73.

Bibliografia - strona 75.

Wstęp

Przemoc w miejscu pracy przybiera różne formy. Czasami bywa tak, że działania eskalują i można zakwalifikować je jako przestępstwo np. kiedy druga strona znieważa nas publicznie, nęka nas i naszą rodzinę, stosuje szantaż, podszywa się pod nas w Internecie rozsyłając *fejkowe* filmy, konwersacje lub wiadomości niszczące naszą wiarygodność, zastrasza świadków w toczącym się postępowaniu sądowym, podżega do powyższych czynności swoich sympatyków lub z ich pomocą znęca się nad nami, wypełniając znamiona kilku przestępstw jednocześnie.

Czasami także to my, z ofiary stajemy się sprawcami, kiedy bronimy się przed przemocą w nieumiejętny sposób, przekraczamy zakres obrony koniecznej lub publikujemy w sieci opis danego wydarzenia, używając do tego nieodpowiednich słów np. określając zachowanie sprawcy jako przemocowe, co może być dla niego znieważające i grozić skazaniem z tytułu art. 212 kk.

Kiedy ww. zachowania mogą wypełniać znamiona przestępstwa? Czy i kiedy warto zgłaszać przemocowe działania w ramach prawa karnego? Jak z ofiary nie stać się sprawcą? O tym przeczytacie w niniejszej publikacji, pisanej z punktu widzenia osoby poszkodowanej, w której przedstawiliśmy wybrane paragrafy prawa karnego w aspekcie przemocy w środowisku pracy.

Mamy nadzieję, że Miasto Kraków, na terenie którego powstał nasz projekt stanie się inkubatorem dobrych zmian w zakresie przeciwdziałania przemocy w środowisku pracy, a inne rejony Polski pójdą w nasze ślady.

Iwona Siekierska - prezeska Fundacji Start Tango

Rozdział 1

Prawo karne. Jak to działa?

Podstawa prawna. Prawo karne to zespół norm i przepisów prawnych ujętych w takich głównych zbiorach jak: kodeks karny, kodeks wykroczeń, prawo karne procesowe, prawo karne wykonawcze i inne. Na potrzeby niniejszej publikacji skupimy się przede wszystkim na zapisach kodeksu karnego (kk), który reguluje USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, wielokrotnie już nowelizowana. **Ważne! W październiku br. wejdzie w życie kolejna znowelizowana wersja kodeksu karnego!**

Przestępstwa w kodeksie karnym dzielą się na **zbrodnie** i **występki**. O podziale decyduje dolna granica ustawowej kary (**nie wymierzonej, ale określonej przez ustawodawcę**). W przypadku zbrodni (Art. 7 §2 kk), jest to kara pozbawienia wolności od 3 lat lub wyższa. Występkiem natomiast jest *czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5 000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc* (Art. 7 §3 kk). Wykroczenie natomiast to czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany. Wykroczenie nie jest przestępstwem.

Samo popełnienie czynu zabronionego nie przesądza o odpowiedzialności karnej. Trzeba pamiętać o tym, że:

- *Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn **zabroniony pod groźbą kary** przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia (Art.1 §1 kk).*

- **Nie popełnia przestępstwa** sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu (Art.1 §3 kk).
- **Nie stanowi przestępstwa** czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma (Art.1 §2 kk).

Co to oznacza w praktyce? Czyn jest przestępstwem, jeśli m.in. jego **szkodliwość społeczna** jest więcej niż znikoma. Ma to znaczenie nie tylko w sądzie, ale także w postępowaniu przygotowawczym, kiedy składamy zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. W naszym interesie jako pokrzywdzonych jest więc taką szkodliwość społeczną wykazać.

Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę fakty (ustalenia faktyczne, w tym także stan przeżyć psychicznych sprawcy) oraz m.in.:

- *rodzaj i charakter naruszonego **dobra prawnie chronionego*** (stanowią je podstawowe wartości społeczne chronione prawem karnym takie jak życie, zdrowie, godność, wolność, nietykalność, dany czyn zabroniony ma niską szkodliwość, jeśli narusza nie więcej niż jedno dobro prawnie chronione).
- *rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody,*
- *sposób i okoliczności popełnienia czynu,*
- *wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków,*
- *postać zamiaru,*
- *motywację sprawcy,*
- *rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia* (Art. 115 §1 kk).

Mianem skazanego możemy określać tylko osobę skazaną prawomocnym wyrokiem sądu, której przypisano winę za dane przestępstwo. Podobnie w sytuacji

warunkowego umorzenia postępowania. **Takie umorzenie nie oznacza uniewinnienia!**

Czy wiesz, że?

Tryb życia sprawcy, cechy dotyczące osobowości, charakteru sprawcy, nie mają znaczenia w przypisaniu winy. Człowiek jest karany za konkretny czyn, a nie za to jaki tryb życia prowadzi! **Może mieć to jednak znaczenie dla wysokości wymierzonej kary za dany czyn.**

Wina sprawcy

Może być **umyślna**, kiedy sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronionego lub **nieumyślna**, spowodowana lekkomyślnością lub niedbalstwem. Duża część przestępstw, szczególnie tych związanych z przemocą w środowisku pracy, jest dokonywana umyślnie. Samo przypisanie umyślności czy nieumyślności nie oznacza jednak przypisania winy.

Przy **orzekaniu winy** Sąd bierze pod uwagę:

- stopień dojrzałości sprawcy,
- poczytalność,
- **bezprawność czynu** (to, czy zachowanie jest sprzeczne z normami prawa lub zasadami społecznymi bez względu na winę czy świadomość sprawcy),
- **sytuację motywacyjną** (np. winy nie ma, kiedy zachowania sprawcy jest społecznie pożyteczne).

Okolicznościami wyłączającymi winę są m.in. **błędy**¹

1. **Błąd co do prawa.** *Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej **nieświadomości jego bezprawności**; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (Art. 30 kk).* Przykład. Menager w firmie, który dopuszcza się przemocy i nie wie, że to co robi jest przestępstwem, nie zdaje sobie również sprawy np. z nowelizacji kodeksu karnego.
2. **Błąd co do faktu** (sprawca nie jest świadomy wystąpienia znamion czynu zabronionego). W skrócie. Pracownik nie zdaje sobie sprawy z tego, że to, co robi jest karalne.
3. **Błąd co do okoliczności wyłączającej bezprawność lub winę.** *Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność albo winę; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (Art. 29 kk).* Przykład. Sprawca popełnił konkretny czyn, chciał go popełnić, ale błędnie uznał lub nie zdawał sobie sprawy, że jego zachowanie jest popełnieniem przestępstwa. Sprawca mylnie myślał, że wystąpiła okoliczności wyłączająca bezprawność jego czynu np. myślał, że zachodzi zamach, który uzasadnia podjęcie obrony koniecznej, podczas gdy było inaczej.

¹ **Błędy** to rozbieżności pomiędzy rzeczywistością a świadomością człowieka (np. jego mylnym wyobrażeniem o danym zdarzeniu. Błąd polega na niezgodności pomiędzy rzeczywistością a jej odbiciem w świadomości sprawcy (W. Wolter, Funkcja błędu, s. 8); taki błąd może polegać na istnieniu w świadomości sprawcy elementów, które obiektywnie nie występują lub na nieświadomości (pewne elementy obiektywnej rzeczywistości nie znajdują odbicia w świadomości sprawcy).

4. **Niepoczytalność.** *Nie popełnia przestępstwa, kto, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem* (Art. 31 §1 kk). Jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (Art. 31 §2 kk). O niepoczytalności i ograniczonej niepoczytalności należy mówić w powiązaniu z konkretnym czynem sprawcy. Może się bowiem zdarzyć, że dany sprawca w odniesieniu do czynu wcześniej dokonanego miał ograniczoną zdolność rozpoznania znaczenia tego czynu i pokierowania swym postępowaniem, a w odniesieniu do czynu późniejszego posiada zachowaną poczytalność" (*wyr. SN z 13.01.1978 r., V KR 183/77, OSNPG 1978, Nr 7, poz. 76*).

Zaburzenia czynności psychicznych także mają zróżnicowane przyczyny. Mogą wiązać się np. z zatruciem organizmu alkoholem, narkotykami, lekami lub innymi truciznami, z chorobami organicznymi, przełomami biologicznymi (pokwitaniem, przekwitaniem, ciążą, porodem, menstruacją), bardzo silnym afektem itp. (*K. Spett, A. Szymusik, w: M. Cieślak, K. Spett, A. Szymusik, W. Wolter, Psychiatria, s. 199–201*). W orzecznictwie Sądu Najwyższego obecny jest pogląd, że wśród zakłóceń funkcji psychicznych wpływających na ocenę poczytalności sprawcy przestępstwa mogą się również pojawić pewne stany fizjologiczne, jak chociażby stan silnego wzburzenia, który może znacznie ograniczać zarówno możliwość rozpoznania znaczenia czynu, jak i pokierowania postępowaniem (*wyr. SA w Krakowie z 7.09.2005 r., II AKa 117/05, KZS 2005, Nr 10, poz. 24*).

Stwierdzić należy, że dorosły i w pełni poczytalny człowiek, który konsumuje w dużych ilościach alkohol lub zażywa środki odurzające, ma możliwość oraz powinność przewidywania następstw w postaci wyłączenia lub ograniczenia poczytalności. **Odpowiedzialność karną wyłączyć może jedynie sytuacja, gdy sprawca został upojony lub odurzony przez inną osobę** stosującą wobec niego przymus lub podstęp (wyr. SA we Wrocławiu z 29.06.2016 r., II AKa 137/16, Legalis).

5. **Stan wyżej konieczności (obrona konieczna)** *Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakiegokolwiek **dobru chronionemu prawem**, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego* (Art. 26 §1 kk). Usprawiedliwienia nie stosuje się w sytuacji, kiedy sprawca był pod wpływem alkoholu lub środków odurzających, wyłączających lub ograniczających poczytalność (Art. 31 §3 kk). *W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności, gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia* (Art. 25 §2 kk). *Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej, odpierając zamach polegający na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo na przylegający do nich ogrodzony teren lub odpierając zamach poprzedzony wdarciem się do tych miejsc, chyba że przekroczenie granic obrony koniecznej było rażące* (Art. 25 §2a kk). *Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu* (Art. 25 §3 kk). *W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia* (Art. 28 §3 kk). Na stan wyższej konieczności nie mogą powoływać się pracownicy służby zdrowia, służb mundurowych, strażacy,

ratownicy, pracownicy ochrony, kapitanowie statków itp. Przykład. Molestowana w pracy kobieta odpycha sprawcę, który upada i doznaje kontuzji lub robi to jej kolega, stając w jej obronie.

6. **Inne sytuacje motywacyjne.** Działanie na rozkaz, pod wpływem strachu, stresu, wzburzenia, obawy przed odpowiedzialnością karną. Przykład. Kobieta, wobec której szef użył przemocy werbalnej zastraszając ją, opisuje w mediach społecznościowych dane wydarzenie pod wpływem strachu przed eskalacją przemocy.

Realizacja ustawowych znamion czynu zabronionego składa się zazwyczaj² z kilku etapów:

1. **Zamiaru**, czyli inaczej chęci woli dokonania lub realizacji czynu zabronionego przez sprawcę. W zależności od zamiaru przestępstwo kwalifikuje się jako umyślne lub nieumyślne. Zamiar może być: **bezpośredni** (kiedy sprawca umyślnie popełnia czyn zabroniony i ma tego świadomość podczas popełniania czynu), **ewentualny** (nie można mu przypisać chęci dokonania czynu), **quasi-ewentualny** (nie myśli o konsekwencjach, nie ma pewności czy dany czyn jest zabroniony), **nagły** (sprawca działa pod wpływem emocji).
2. **Przygotowania.** *Przygotowanie zachodzi tylko wtedy, gdy sprawca w celu popełnienia czynu zabronionego podejmuje czynności mające stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do jego dokonania, w szczególności w tymże celu wchodzi w porozumienie z inną osobą, uzyskuje lub*

² W przypadku przestępstw umyślnych, zaplanowanych.

przysposabia środki, zbiera informacje lub sporządza plan działania. Przygotowanie jest karalne tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (Art.16 §1/2).

- 3. Usiłowania** (działania umyślne). *Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje (Art. 13 §1). Usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na **brak przedmiotu** nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub ze względu na użycie **środka** nie nadającego się do popełnienia czynu zabronionego (Art. 13 §2), pozostałe przypadki usiłowania nieudolnego co do zasady nie są karalne. Kara za usiłowanie jest zwykle łagodniejsza niż w przypadku popełnienia przestępstwa.*

Znaczenie ma również tzw. **czynny żal**. *Nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od dokonania lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego (Art. 15 §1 kk). Aby mówić jedynie o usiłowaniu, czyn zabroniony musi być nieukończony.*

- 4. Dokonania** (działania umyślne lub nieumyślne). *Spełnienie wszystkich przesłanek czynu zabronionego.*

Ważne!

- *Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo (Art. 11 §1)*
- *Dwa lub więcej zachowań podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony; jeżeli*

przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego (Art. 12 §1 kk).

- *Podwójne przestępstwo. Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa (Art. 85 §1 kk) Sąd wymierza karę łączną w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy (Art. 86 §1 kk). Także w tym przypadku istnieje możliwość warunkowego zawieszenia kary łącznej z ustalonym na nowo okresem próby (Art. 86 §3 kk).*

Sąd wymierza karę wedle swojego uznania, zgodnie z ustawą, uwzględniając, aby:

- *jej dolegliwość nie przekraczała stopnia winy,*
- *uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu,*
- *biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do skazanego oraz potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa (Art. 53 §1).*

Przy wymierzaniu kary uwzględnia się m.in. (Art. 53 §2):

- *motywację i sposób zachowania się sprawcy,*
- *rodzaj i stopień naruszenia ciążących na sprawcy obowiązków,*
- *rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa,*
- *właściwości i warunki osobiste sprawcy w tym sposób życia przed popełnieniem przestępstwa i zachowanie się po jego popełnieniu,*

- *staranie o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie w innej formie społecznemu poczuciu sprawiedliwości,*
- *zachowanie się pokrzywdzonego.*

Okoliczności obciążające wymierzenie kary (Art. 53 §2a kk)

- *uprzednia karalność za przestępstwo umyślne lub podobne przestępstwo nieumyślne;*
- *wykorzystanie bezradności, niepełnosprawności, choroby lub podeszłego wieku pokrzywdzonego;*
- *sposób działania prowadzący do ponizenia lub udręczenia pokrzywdzonego;*
- *działanie z premedytacją;*
- *popętnienie przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie;*
- *przestępstwo motywowane było nienawiścią z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej lub wyznaniowej ofiary albo z powodu jej bezwyznaniowości;*
- *działanie ze szczególnym okrucieństwem;*
- *stan po spożyciu środków odurzających lub alkoholu, o ile miał on wpływ na popełnienie przestępstwa;*
- *udział nieletnich.*

Okoliczności łagodzące wymierzenie kary (Art. 53 §2b kk):

- *motywacja zasługująca na uwzględnienie,*
- *gniew, strach lub wzburzenie, usprawiedliwiające okoliczności zdarzenia,*
- *popętnienie przestępstwa było reakcją na nagłą sytuację, której ocena była w chwili wydarzenia utrudniona,*

- *podjęcie działań zmierzających do zapobieżenia lub ograniczenia szkody,*
- *pojednanie się z pokrzywdzonym,*
- *naprawienie szkody, zadośćuczynienie,*
- *popętnienie przestępstwa ze znacznym przyczynieniem się pokrzywdzonego,*
- *dobrowolne ujawnienie popełnionego przez siebie przestępstwa organowi powołanemu do ścigania przestępstw,*
- *pozytywne wyniki mediacji (§3).*

Uwaga!

W niektórych przypadkach (przestępstwo zagrożone karą do 3 lat pozbawienia wolności lub łagodniejszą, niska społeczna szkodliwość czynu) sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, warunkowo ją zawiesić lub odstąpić od jej wymierzenia z jednoczesnym orzeczeniem środka kompensacyjnego dla pokrzywdzonego (*obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienie za doznana krzywdę*) (Art. 56, 57, 59 kk). Dotyczy to także osób współdziałających z innymi osobami w popełnieniu przestępstwa, które ujawnią m.in. istotne okoliczności popełnienia przestępstwa.

W ramach kary sąd może orzec (art. 46 kk):

- *pozbawienie wolności,*
- *ograniczenie wolności,*
- *grzywnę (odszkodowanie, zadośćuczynienie dla poszkodowanego, nawiązkę na rzecz Funduszu Sprawiedliwości).* Niezaspokojoną część roszczenia można próbować dochodzić dodatkowo w ramach postępowania cywilnego.

Sąd może dodatkowo:

- *Orzec zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób, wskazując odległość od osób chronionych (Art. 41a §1, 4). Ww. zakaz obejmuje wszelkie czynności związane z próbą nawiązania kontaktu z osobą chronioną, w tym podejmowane przez skazanego za pośrednictwem innej osoby lub z wykorzystaniem sieci teleinformatycznej (Art. 41a §6).*
- *Podać wyrok do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego (Art. 43b kk).*

Czy wiesz, że?

Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka (Art. 3 kk). Oznacza to m.in., że nie można karać danej osoby w celu odstraszenia innych od popełnienia przestępstwa, a w wymierzaniu kary sąd kieruje się humanitaryzmem i poszanowaniem godności człowieka. Tym samym sąd może odstąpić od wymierzenia kary, nadzwyczajnie ją złagodzić, warunkowo zawiesić postępowanie lub nałożyć na oskarżonego grzywnę o wysokości, dostosowanej do jego aktualnej sytuacji, w tym jego zdrowia, nawet jeśli pogorszenie stanu zdrowia jest wynikiem dokonanego czynu, pod warunkiem, że sprawca zachował zdolność do krytycznego postrzegania wyrządzonego danym czynem zła.

Kiedy sąd poddaje sprawcę próbie

- *Sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne (sprawcy przestępstwa zagrożonego karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności), jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa (Art. 66 §1 kk).*
- *Warunkowe umorzenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do 3 lat i **biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia** (Art. 67 §1).*
- *Umarzając warunkowo postępowanie karne, sąd może w okresie próby oddać sprawcę pod dozór kuratora lub osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym (Art. 67 §2).*
- *Umarzając warunkowo postępowanie karne, sąd nakłada na sprawcę obowiązek naprawienia szkody w całości albo w części, a w miarę możliwości również obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, albo zamiast tych obowiązków orzeka nawiązkę (Art. 67 §3).*

Przy orzekaniu o zawieszeniu kary sąd uwzględnia uprzednią niekaralność (Art. 69 §1 kk) i postawę sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa (Art. 69 §2 kk). Zawieszenie kary nie oznacza braku grzywny, którą sąd **może** nałożyć na sprawcę.

Sąd podejmuje postępowanie karne, jeżeli w okresie próby sprawca:

- *popełnił przestępstwo umyślne, za które został prawomocnie skazany (Art. 68 §1),*

- *rażąco narusza porządek prawny, uchyla się od dozoru, wykonania nałożonego obowiązku lub orzeczonego środka karnego, środka kompensacyjnego lub przepadku albo nie wykonuje zawartej z pokrzywdzonym ugody (Art. 68 §2),*
- *okoliczności, o których mowa powyżej (w §2), zaistnieją po udzieleniu sprawcy pisemnego upomnienia przez sadowego kuratora zawodowego, chyba że przemawiają przeciwko temu szczególne względy,*
- *popęłił przestępstwo (Art. 68 §3).*

Sąd zarządza natomiast wykonanie kary, jeżeli skazany popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (Art. 75 §1), a wyrok ten się uprawomocnił (uprawomocnienie wyroku może wykroczyć poza okres próby, byleby nastąpiło przed upływem 6 miesięcy od jej zakończenia, tak aby sąd miał możliwość zarządzenia kary).

Pamiętaj! Popełnienie przestępstwa jest tylko jedną z form naruszenia porządku prawnego; może to być również popełnienie wykroczenia jak i zachowanie niebędące czynem zabronionym pod groźbą kary, np. naruszenie obowiązków pracownika.

Sąd może, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione, mając na względzie wagę i rodzaj czynu zabronionego przypisanego skazanemu, zamiast zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności zamienić ją na karę ograniczenia wolności w formie obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne (Art. 75a §1).

Czy wiesz, że?

Warunkowo umorzonego postępowania nie można podjąć później niż w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (Art. 68 § 4).

Postępowanie jest warunkowo umarzone przez sąd w razie stwierdzenia, że wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy (niekaranego za przestępstwo umyślne), jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia przestępstwa będzie on przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa (Art. 66 §1 kpk).

Ważne!

Działanie polegające na prowokacji (podżeganiu), mające na celu nałożenie kary na daną osobę, w tym wszczęcia umorzonego postępowania, jest karalne! Za prowokację, odpowiedzialność karna prowokatora kształtuje się analogicznie jak odpowiedzialność karna podżegacza, ale nie mają w tym przypadku zastosowania zapisy pozwalające na złagodzenie tejże kary (art. 22 i 23 kk). Oznacza to, że za prowokację sąd może wymierzyć karę w granicach takich jak za sprawstwo (Art. 19 §1 kk).

Najlepszą obroną przed prowokacją jest niedopuszczenie do możliwości, w której ofiara prowokacji dokonuje albo usiłuje dokonać czynu zabronionego (przestępstwa). Skoro prowokacja ma na celu skierowanie przeciwko ofierze prowokacji postępowania karnego, to celem obrony siebie przed jej skutkami należy mieć świadomość jakie działania, zaniechania mogą być uznane za przestępstwo w polskim systemie prawnym. Wzrost świadomości w tym zakresie pozwoli na rozsądną ocenę czy podjęcie danego zachowania może grozić wszczęciem postępowania karnego.

Na to uważaj!

- *Kto nie stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do określonych osób albo nie wykonuje zarządzenia sadu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 244 kk).*
- *Kto uchyla się od wykonania orzeczonego przez sąd na rzecz pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, za przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznana krzywdę albo nawiązki, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 244c §1 kk, wejdzie w życie z dniem 1 października 2023 r.)*

Uwaga! Tego typu nawiązki warto wpłacać tuż po ich zasądzeniu! Brak wpłaty może spowodować złożenie sprawy odzyskania należności do komorników, co niepotrzebnie przedłuży sprawę i prawdopodobnie będzie wiązało się z opłatą dodatkowych kosztów egzekucji!

W trakcie postępowania.

Sprawy związane z przemocą w środowisku pracy nierzadko budzą zainteresowanie wśród społeczności, której dotyczą. O czym bezwzględnie trzeba pamiętać?

- *Kto bez zezwolenia rozpowszechnia publicznie wiadomości z postępowania przygotowawczego, zanim zostały ujawnione w postępowaniu sądowym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 241 §1 kk).*
- *Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia publicznie wiadomości z rozprawy sądowej prowadzonej z wyłączeniem jawności (Art. 241 §2 kk).*

Ważne!

Słowo publiczne oznacza nie tylko publikację np. w Internecie, ale także rozprowadanie większej ilości osób np. opowiadanie o rozprawie sądowej z wyłączeniem jawności kolegom w pracy, podczas imprezy firmowej i na innym forum 'publicznym', zakładając, że osoby te znalazły się tam nieprzypadkowo.

Zgodnie z treścią art. 156 §1 kpk dostęp do akt sprawy (przeoglądanie, czynienie odpisów, kserokopii) zapewnione jest tylko stronom postępowania, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym. **Świadek nie jest stroną postępowania w związku z czym nie ma on dostępu do akt sprawy.** Wyjątek od powyższego stanowi możliwość udostępnienia akt osobom trzecim. O takiej ewentualności decyduje każdorazowo prezes danego sądu. Osobami trzecimi, które za zgodą prezesa sądu mogą zapoznać się z aktami postępowania są m.in. osoby prowadzące przeciwko oskarżonemu postępowanie dyscyplinarne w miejscu pracy, pracownicy naukowcy, studenci, dziennikarze.

Co w sytuacji, jeśli świadek zapoznał się jednak z aktami sprawy?

Warto wtedy przepyttać go przed Sądem na tę okoliczność: skąd, kiedy, od kogo i w jakich okolicznościach otrzymał dostęp do dokumentacji sprawy. Poprzez zadawanie stosownych pytań można ustalić, czy nastąpiła próba manipulowania wiedzą świadka bądź sugerowanie mu zeznawania na korzyść jednej ze stron.

Przedawnienie

Karalność przestępstwa ustaje (wyj. Art. 105 §2), jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło (Art. 101 §1 i §2):

1. **30 lat** (czyn stanowi zbrodnię zabójstwa) – od 1 października 2023: 40 lat

2. **20 lat** (czyn stanowi inną zbrodnię)
3. **15 lat** (czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności > 5 lat)
4. **10 lat** (czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności > 3 lat, ale mniej niż 5 lat)
5. **5 lat** (pozostałe występki)
6. **1 rok** w przypadku występków przeciwko życiu i zdrowiu, zagrożonych karą, której górna granica przekracza 5 lat pozbawienia wolności oraz w przypadku przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego od momentu, kiedy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy przestępstwa, nie później jednak niż z upływem 3 lat od czasu jego popełnienia (ostatni dzień wypełnienia znamion przestępstwa), ew. wystąpienia skutku przestępstwa.

Karalność przestępstw zostaje przedłużona, jeśli w ww. okresach zostało wszczęte postępowanie, także w zakresie innego przestępstwa skierowanego względem danego oskarżonego. Przewlekłość postępowania sądowego może w pewnych warunkach spowodować niemożność wykonania kary.

Zatarcie skazania

Skazanie może zostać zatarte po upływie 3 do 10 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. *Z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe; wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych* (Art. 106 kk). Zatarcie skazania następuje z mocy prawa. W niektórych przypadkach sąd może zarządzić wcześniejsze zatarcie na wniosek skazanego. W przypadku odstąpienia od wymierzenia kary lub skazania na grzywnę zatarcie skazania następuje z upływem roku od z upływem roku od wydania prawomocnego orzeczenia i odpowiednio wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania.

Wzajemny akt oskarżenia

- Ktoś wytoczył przeciwko Tobie prywatny akt oskarżenia za przestępstwo ścigane z oskarżenia z prywatnego? Masz prawo do wniesienia wzajemnego aktu oskarżenia przeciwko oskarżycielowi prywatnemu będącemu poszkodowanym, również za przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego, które pozostaje w związku z zarzucanym Ci czynem. Musisz to jednak zrobić **najpóźniej do rozpoczęcia przewodu sądowego**.
- *Oskarżony może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wnieść przeciwko oskarżycielowi prywatnemu będącemu pokrzywdzonym wzajemny akt oskarżenia o ścigany z oskarżenia prywatnego czyn, pozostający w związku z czynem mu zarzucanym. Sąd rozpoznaje wówczas łącznie obie sprawy (Art. 497 §1 kpk).*
- *Odstąpienie jednego z oskarżycieli prywatnych od oskarżenia powoduje umorzenie postępowania tylko w części dotyczącej wniesionego przezeń oskarżenia (Art. 497 §2 kpk).*
- *Obaj oskarżyciele prywatni korzystają z uprawnień oskarżonego. Pierwszeństwo zadawania pytań i przemówień przysługuje temu oskarżycielowi prywatnemu, który pierwszy wniósł akt oskarżenia. Sąd w wyroku zaznacza, że postępowanie toczyło się z powodu oskarżeń wzajemnych (Art. 497 §2 kpk).*

Ochrona poszkodowanych

Upublicznienie zgłoszeń przemocy w środowisku pracy może całkowicie zrujnować karierę zawodową osoby poszkodowanej oraz jej życie osobiste. Jakie sankcje grożą za wyjawienie informacji niejawnych, w których posiadanie wszedł np. zakładowy psycholog lub dział/organizacja wspierająca osoby doświadczające przemocy w środowisku pracy?

- *Kto ujawnia lub wbrew przepisom ustawy wykorzystuje informacje niejawne o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 265 §1 kk).*
- *Kto nieumyślnie ujawnia informację określoną w § 1, z którą zapoznał się w związku z pełnieniem funkcji publicznej lub otrzymanym upoważnieniem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 265 §3 kk).*

oraz

- *Kto, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art.266 §1 kk).*
- *Funkcjonariusz publiczny, który ujawnia osobie nieuprawnionej informację niejawną o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” lub informację, którą uzyskał w związku z wykonywaniem czynności służbowych, a której ujawnienie może narazić na szkodę prawnie chroniony interes, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art.266 §1 kk).*
- *Ściganie przestępstwa określonego w §1 następuje na wniosek pokrzywdzonego (Art.266 §3 kk)*

O tym warto wiedzieć!

Czy przekroczenie uprawnień funkcjonariusza publicznego lub niedopełnienie obowiązków jest karalne? Tak, zarówno gdy wynikiem powyższego jest działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, **gdy zagrożone jest prawidłowe funkcjonowanie instytucji państwowej.** Mówi o tym art. 231 kk.

1. *Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 231 §1).*
2. *Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (Art. 231 §2 kk).*
3. *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 231 §3).*
4. *Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228 (Art. 231 §4).*

Przykładem takiego działania może być wydanie przez funkcjonariusza, podczas pełnienia przez niego funkcji, decyzji stronniczych czy też nakierowanych na własne korzyści ze szkodą dla ogółu. Czyny te określa się też mianem tzw. *przestępstw urzędniczych*. Przekroczenie uprawnień następuje, gdy funkcjonariusz publiczny podejmuje czynność wykraczającą poza ramy jego służbowych uprawnień, jak również czynność mieszczącą się co prawda w zakresie jego uprawnień, ale do podjęcia której nie było podstawy faktycznej lub prawnej. Przekroczeniem uprawnień jest także wykonanie czynności, które stanowiło wyraźne nadużycie tych uprawnień.

Pociągnięty do odpowiedzialności z tego paragrafu może zostać także notariusz, jeżeli w celu osiągnięcia korzyści majątkowej dąży do uzyskania wynagrodzenia za sprzeczną z prawem czynność notarialną podjętą z naruszeniem nakazu odmowy jej dokonania.

ROZDZIAŁ 2

Kto ponosi odpowiedzialność?

Przede wszystkim sprawca. Warto jednak pamiętać, że osoby stosujące przemoc w środowisku pracy często działają w **tzw. białych rękawiczkach** i „wysługują się” innymi, w celu popełnienia przestępstwa. Najczęściej stosują tzw. **podżeganie**, którego celem jest samo doprowadzenie do popełnienia przestępstwa przez osobę podżeganą (Przykład. Sprawca podjudza zaprzyjaźnione osoby do ataku werbalnego na pracownika, z którym jest skonfliktowany) lub **provokację**, polegającą na dążeniu, w wyniku którego dana osoba ma ponieść konsekwencje karne (Przykład. Osoba startująca o fotel dyrektora pozbywa się konkurenta, doprowadzając do sytuacji rzekomego molestowania jakiejś kobiety, osoba poszkodowana działaniami sprawcy, wobec którego zastosowano warunkowo umorzone postępowanie doprowadza do sytuacji, aby postępowanie ponownie wszczęto).

- *Odpowiada za sprawstwo nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, ale także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę lub wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu (Art. 18 §3 kk).*
- *Odpowiada za **podżeganie**, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego (Art. 18 §2 kk).*
- *Odpowiada za **pomocnictwo**, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawemu, szczególnemu*

obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie (Art. 18 §2 kk).

- *Każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających (Art. 20 kk).*
- *Wymierzając karę za pomocnictwo sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (Art. 19 §2 kk). Okoliczności osobiste, wyłączające lub łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną, uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą (Art. 21 §1).*
- *Nie podlega karze współdziałający, który dobrowolnie zapobiegł dokonaniu czynu zabronionego (Art. 23 §1 kk).*
- *Jeżeli czynu zabronionego tylko usiłowano dokonać, podmiot określony w art. 18 § 2 i 3 odpowiada jak za usiłowanie (Art. 22 §1 kk).*
- **Prowokacja.** *Odpowiada jak za podżeganie, kto w celu skierowania przeciwko innej osobie postępowania karnego nakłania ją do popełnienia czynu zabronionego. W tym przypadku nie stosuje się ulg z tytułu zapobiegnięcia czynu zabronionego lub usiłowania popełnienia przestępstwa (Art. 24 kk).*
- *Kto **publicznie nawołuje do popełnienia występku** lub przestępstwa skarbowego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Kto publicznie nawołuje do popełnienia zbrodni, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Kto publicznie pochwala popełnienie przestępstwa, podlega grzywnie do 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 255 kk).*

Kiedy sprawców jest więcej

W przypadku, gdy sprawcą przestępstwa jest więcej niż jedna osoba, każdą z osób (sprawców) można i należy pociągnąć do odpowiedzialności karnej. Zgłoszenie takich przestępstw może nastąpić w drodze zawiadomienia złożonego na właściwym

komisariacie Policji lub poprzez pismo (zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstw) skierowane do właściwej jednostki prokuratury. Sporządzając prywatny akt oskarżenia należy enumeratywnie wymienić każdą z osób (sprawców) i wskazać za jakie czyny zabroniony kierowany jest przeciwko niej akt oskarżenia. Wnosi się zatem jeden akt oskarżenia kierowany przeciwko kilku sprawcom. Do uznania sędziego pozostaje, czy procedował będzie w ramach jednego postępowania czy poszczególnych sprawców rozdzieli, tj. wyłączy do osobnych postępowań.

Świadkowie przestępstw też odpowiadają

Poinformowanie organów ścigania jest naszym obowiązkiem, który dotyczy nie tylko nas, zwykłych obywateli, ale także instytucji państwowych i samorządowych (w tym sądów, które mają instrumenty do tego, by zawiadomić np. prokuraturę o możliwości popełnienia przestępstwa, nawet jeśli dana sprawa dotyczy innego przestępstwa. Przykład. Jesteśmy świadkami, gdy inny pracownik/ pracodawca poniża/uderza innego pracownika.

- *Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Przepisy art. 148a oraz art. 156a stosuje się odpowiednio (Art. 304 §1 kpk).*
- *Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa (Art. 304 §2 kpk).*

- *Zawiadomienie o przestępstwie lub własne dane świadczące o popełnieniu takiego przestępstwa, co do którego obowiązkowe jest prowadzenie śledztwa przez prokuratora, Policja przekazuje wraz z zebraniem materiałem niezwłocznie prokuratorowi (Art. 304 §3 kpk).*
- *Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 162 §1 kk).*

Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. (...) 148 (zabójstwo), art. 156 (ciężki uszczerbek na zdrowiu) ... art. 189 (pozbawienie wolności), art. 197 §3 lub §4 (gwałt), art. 198 (seksualne wykorzystanie osoby bezradnej) ... nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 240 §1 kk).

Wyjątki

- *Nie popełnia przestępstwa określonego w § 1, kto zaniechał zawiadomienia, mając dostateczną podstawę do przypuszczenia, że wymieniony w § 1 organ wie o przygotowywanym, usiłowanym lub dokonanym czynie zabronionym; nie popełnia przestępstwa również ten, kto zapobiegł popełnieniu przygotowywanego lub usiłowanego czynu zabronionego określonego w § 1 (Art. 240 §2kk).*
- *Nie podlega karze pokrzywdzony czynem wymienionym w § 1, który zaniechał zawiadomienia o tym czynie (Art. 240 §2a kk).*
- *Nie podlega karze, kto zaniechał zawiadomienia z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższymi (Art. 240 §3 kk).*

Kto wyłudza poświadczenie nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 272 kk).

Poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę upoważnioną do wystawienia dokumentu (posiadającego cechę zaufania publicznego) musi stanowić rezultat wprowadzenia tychże osób w błąd. Poświadczenie nieprawdy musi mieć za przedmiot zdarzenie przeszłe, które w ramach tego poświadczenia nieprawdy zostanie przedstawione w sposób sprzeczny z rzeczywistym stanem faktycznym. W przestępstwie z art. 272 kk chodzi o uzyskanie potwierdzenia prawdziwości okoliczności nieprawdziwej przez osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu w zakresie takiej okoliczności. Poświadczenie nieprawdy może polegać na potwierdzeniu okoliczności, które w ogóle nie miały miejsca, lub też na ich przeinaczeniu lub zatajeniu.

Działania podstępne mogą nastąpić np. poprzez:

- złożenie fałszywych zeznań np. na Policji, w sądzie,
- przedłożenie sfalszowanych lub podrobionych dokumentów,
- posłużenie się uzyskanym wcześniej poświadczeniem nieprawdy przez innego funkcjonariusza publicznego lub inną osobę upoważnioną do wystawienia dokumentu,
- podstawienie innej osoby w charakterze 'śłupa'.

Nie ma znaczenia, czy sprawca wprowadził osobę wystawiającą dany dokument sam, czy działał wspólnie z innymi osobami.

ROZDZIAŁ 3

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości

/ścigane na wniosek pokrzywdzonego i z urzędu/

Słowniczek

Tworzenie fałszywych dowodów. Przykład. Przedsiębiorca A nakłania drugą osobę do złożenia fałszywych zeznań przeciwko przedsiębiorcy B, aby wykazać rzekome przestępstwo i tym samym wykluczyć go z rynku, poniżając go w opinii publicznej.

Przysięga. Przysięga odbierana przez świadka zgodnie z którą ma powiedzieć *'szczerą prawdę, całą prawdę i tylko prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mu jest wiadome'*. Bez odebrania przysięgi nie będzie możliwe skazanie go za krzywoprzysięstwo.

Zeznania nieprawdy. Powstrzymanie się od podania prawdziwych okoliczności i zgodnie z przysiężeniem.

Zatajenie prawdy. Ma miejsce w sytuacji, kiedy osoba posiadająca dowód na niewinność danej osoby, nie ujawnia go i np. usuwa lub niszczy dowód niewinności. Przykład. Osoba pali dokumenty, usuwa nagranie z monitoringu, pracownicze maile lub wpisy w pracowniczej grupie w social media, którą administruje.

Działanie z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu. Przykład. Pracownik *'w nagrodę'* za niewyjawienie przez innego

pracownika/przełożonego czynu zabronionego, którego się dopuścił, a próbuje czynności przeciwko innemu pracownikowi lub sam się ich dopuszcza.

Fałszywe zeznania

- *Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, **zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę**, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (Art. 233 §1 kk).*
- *Warunkiem odpowiedzialności jest, aby przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swoich uprawnień, uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego **przyrzeczenie** (Art. 233 §2 kk).*
- *Kto jako biegły, rzeczoznawca lub tłumacz, przedstawia fałszywą opinię, ekspertyzę lub tłumaczenie mające służyć za dowód w postępowaniu określonym w §1, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (Art. 233 §4)*
- *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 4 działa nieumyślnie, narażając na istotną szkodę interes publiczny, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 233 §4a).*
- *Sąd może odstąpić od wymierzenia kary lub ją złagodzić, jeśli sprawca **dobrowolnie sprostuje zeznania przed czasem zakończenia sprawy chociażby nieprawomocnego lub kiedy fałszywe zeznania, opinie nie mają wpływu na rozstrzygnięcie sprawy** (Art. 233.§5 kk).*
- *Kto, przed organem powołanym do ścigania lub orzekania w sprawach o przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie, wykroczenie skarbowe lub przewinienie dyscyplinarne, fałszywie oskarża inną osobę o popełnienie tych czynów zabronionych lub przewinienia dyscyplinarnego, podlega [grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2] karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 234 kk).*

- Kto, przez **tworzenie fałszywych dowodów** lub inne podstępne zabiegi, kieruje przeciwko określonej osobie ściganie o przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie, wykroczenie skarbowe lub przewinienie dyscyplinarne albo w toku postępowania zabiegi takie przedsięwzięje, podlega karze pozbawienia wolności [do lat 3] od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 235 kk).
- Kto zataja dowody niewinności osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego, wykroczenia, wykroczenia skarbowego lub przewinienia dyscyplinarne, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. §2. Nie podlega karze, kto zataja dowody niewinności zabawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższym (Art. 236. §1 kk).
- Kto zawiadamia o przestępstwie lub o przestępstwie skarbowym organ powołany do ścigania wiedząc, że przestępstwa nie popełniono, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 238 kk).
- Kto utrudnia lub udaremnia postępowanie karne, pomagając sprawcy przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego uniknąć odpowiedzialności karnej, w szczególności kto sprawcę ukrywa, zaciera ślady przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego albo odbywa za skazanego karę, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 239 §1kk). Nie podlega karze sprawca, który ukrywa osobę najbliższą (Art. 239 §3 kk). Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli sprawca udzielił pomocy osobie najbliższej albo działał z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższym (Art. 239 §3 kk).

Czy wiesz, że?

Mowa końcowa wygłoszona przez sprawcę, zawierająca nieprawdziwe informacje nie jest karalna pod pewnymi warunkami (patrz strona 48). Podobnie wygląda

kwestia z adwokatem lub radcą prawnym drugiej strony, który wygłaszając mowę końcową w procesie karnym działa w najlepszym interesie klienta, w szczególności w oparciu o informacje, które od niego uzyskał. Nie składa zeznań w trakcie postępowania. Wygłaszane przez nich mowy końcowe w sprawie nie korzystają z przymiotu ochrony w zakresie *'prawdziwości'*. obrońca kieruje się zaufaniem w stosunku do swojego klienta, działa na jego korzyść w związku z czym uprawniony jest do wygłoszenia treści mowy końcowej bez obaw w przedmiocie ewentualnych zarzutów co do prawdziwości wygłaszanych twierdzeń.

Kiedy złożyć zawiadomienie o krzywoprzysięstwie?

Można je złożyć do Prokuratury nawet w trakcie toczącego się postępowania sądowego, bowiem zgodnie z art. 17 kpk³ niezakończone sprawy sądowe nie mogą być podstawą umorzenia takiego wniosku. Dużo większą wartość będzie miało złożenie takiego wniosku bezpośrednio przez sąd, do czego ww. organ ma pełne prawo. W tym celu wniosek należy kierować bezpośrednio do sądu, podczas rozprawy lub w piśmie niezwłocznie po uzyskaniu informacji o krzywoprzysięstwie, wnioskując o przekazanie sprawy Prokuraturze.

³ Kodeksu postępowania karnego

ROZDZIAŁ 4

Groźba karalna

/ścigana na wniosek pokrzywdzonego/

- *Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 190 §1 kk).*
- *Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub na szkodę osoby dla niej najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w osobie, do której została skierowana lub której dotyczy, uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 190 §2).*
- *Groźbą bezprawną jest zarówno groźba, o której mowa w art. 190, jak i groźba spowodowania postępowania karnego lub innego postępowania, w którym może zostać nałożona administracyjna kara pieniężna, jak również rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego lub jego osoby najbliższej; nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego lub innego postępowania, w którym może zostać nałożona administracyjna kara pieniężna, jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem lub zachowaniem zagrożonym administracyjną karą pieniężną (Art. 115 §12 kk).*

Przestępstwem są jedynie groźby, których spełnienie rodzi odpowiedzialność karną (Przykłady. Groźba zazwyczaj polega na słownej zapowiedzi dokonania jakiejś czynności np. agresywny współpracownik wykrzykuje, że jeśli nie zrobisz tego co on chce, to będzie do ciebie strzelał z wiatrówki, może też dotyczyć sytuacji, w których sprawca wykonuje określone gesty np. przystawia nóż do gardła, wykazuje

gotowość do pewnych działań np. zbliża się z otwartym ogniem do łatwopalnych przedmiotów, jak zasłony, itp., a także przekazuje pewne informacje za pośrednictwem osób trzecich w zamiarze ich przekazania zainteresowanemu np. listy zawierające pogróżki. Może to być także groźba upublicznienie zdjęć z imprezy firmowej, gdzie poszkodowany jest przedstawiony w dwuznacznych sytuacjach).

Groźba karalna jest przestępstwem umyślnym. Może być wyrażona gestem czy słowem, nie można jej domniemywać, musi być **konkretna**. Nie ma znaczenia czy sprawca ma zamiar wykonać groźbę. Aby jednak przestępstwo zaistniało, groźba musi wywołać u pokrzywdzonego uzasadnioną obawę spełnienia, którą potem w obiektywny sposób weryfikuje sąd, biorąc pod uwagę **czas złożenia wniosku** o możliwości popełnienia przestępstwa, **osobowość** poszkodowanego, cechy jego psychiki, jego **relacje** (w tym ewentualne konflikty) z oskarżonym, sprawdzając, czy w takich okolicznościach przeciętny obywatel uznałby groźbę jako rzeczywistą. Opinia biegłego psychologa na okoliczność ustalenia realnych obaw związanych z groźbą nie ma znaczenia, to sąd dokonuje ustaleń, czy doszło do przestępstwa czy nie.

Ważne! Groźbą karną nie jest zapowiedź zniszczenia rzeczy (do wartości ¼ minimalnego wynagrodzenia) lub niewykonania umowy. Karze nie podlega osoba, która nie zdaje sobie sprawy z tego, że wypowiedziane słowa mogą wzbudzić w drugiej stronie strach np. wypowiada je w formie żartu.

Czy wiesz, że?

Słowa znajdę Cię, pilnuj lepiej swoich bachorów, wstaw sobie kraty w oknach domu, wsadzę cię szybko do więzienia, ja ci pokażę, załatwię cię, czy zrzucę cię ze stołka mogą zostać uznane przez Sąd za tzw. **groźbę niedookreśloną**, mającą jedynie charakter dokuczenia, co z kolei może doprowadzić do ocenienia ich wyłącznie jako niepokojenie (art. 107 kodeksu wykroczeń).

Groźby wobec świadków

- *Kto używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu wywarcia wpływu na świadka, biegłego, tłumacza, oskarżyciela albo oskarżonego lub w związku z tym narusza jego nietykalność cielesną, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 245 kk).*

Niszczanie reputacji świadkom

- Zgłaszanie konkurencji do US/ZUS na gruncie prawa karnego, jeżeli jest zasadne, nie stanowi czynu zabronionego. Analogicznie, należałoby się opowiedzieć za tym stanowiskiem mając na uwadze przepisy ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.
- Inaczej sprawa ma się w zakresie niszczenia reputacji świadkom, grożeniem im pozbawieniem pracy lub innymi czynami. Osoba dopuszczająca się wywierania w sposób sprzeczny z prawem wpływu na świadka, w myśl art. 245 kk podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Przykład. Strona postępowania wysyła do świadka wiadomości sms, jak na przykład: *'Prokuratura sprawdzi bilingi, z kim się kontaktowałaś', 'Kto dał Ci przyzwolenie do fałszywych zeznań', 'Przy wezwaniu do Sądu na rozprawę w mojej sprawie będziesz zeznawać pod przysięgą uprzedzam, że wszystkie Twoje twierdzenia poświadczające nieprawdę będą użyte przeciwko Tobie w sprawie karnej w Prokuraturze'* itp.

Czy przekroczenie uprawnień funkcjonariusza publicznego lub niedopełnienie obowiązków jest karalne? Tak, ale tylko wówczas, kiedy wiąże się to z działaniem na szkodę interesu publicznego lub prywatnego **albo** z przyjęciem korzyści majątkowej lub osobistej. Mówi o tym art. 231 kk.

1. *Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 231 §1 kk).*
2. *Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (Art. 231 §2 kk)*
3. *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 231 §1 kk).*
4. *Przepisu §2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228 (Art. 231 §4 kk).*

ROZDZIAŁ 5

Uporczywe nękanie, Stalking

/ścigane na wniosek pokrzywdzonego/

Podstawa prawna

- *Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (Art. 190a § 1 kk). **Uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia** oznacza, że każdy przeciętny obywatel o cechach osobowości, intelektu i psychiki, w porównywalnych warunkach także odczułby takie zagrożenie.*
- *Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek, inne jej dane osobowe lub inne dane, za pomocą których jest ona publicznie identyfikowana, w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej (Art. 190a §2 kk).*
- *Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub §2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12 (Art. 190a §3 kk).*
- *Kto stosuje przemoc wobec osoby lub **groźbę bezprawną**⁴ w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 191 § 1 kk).*
- *Kto wdziera się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie*

⁴ omówiona w poprzednim rozdziale

opuszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 193 kk).

Co możemy nazwać stalkingiem?

Przykładowe działania stalkerów opublikowała Gazeta Policyjna nr 75 czerwiec 2011⁵ /oprac. Wydział Dochodzeniowo Śledczy BK KGP/:

- 1) uprzedmiotowienie ofiary, poniżanie jej, manipulowanie przyjaciółmi i rodziną ofiary celem ich odwrócenia się od niej (nastawianie ich przeciw ofierze),*
- 2) zaczepianie ofiary w miejscach publicznych,*
- 3) śledzenie, podążanie za ofiarą, zatrudnianie do tego prywatnych detektywów,*
- 4) obserwowanie, podglądanie ofiary, przebywanie w okolicy miejsca zamieszkania lub pracy ofiary, wyczekiwanie na ofiarę w miejscu jej pracy lub w okolicy miejsca jej zamieszkania,*
- 5) przyglądanie się ofierze, dążenie do nawiązania kontaktu z ofiarą za pośrednictwem wspólnych znajomych i rodziny (w tym również dzieci), wypytywanie ich o szczegóły z życia prywatnego ofiary,*
- 6) wypytywanie o ofiarę w miejscu jej zamieszkania i pracy,*
- 7) zakładanie podsłuchu telefonicznego, przeszukiwanie prywatnych notatek i śmieci ofiary celem uzyskania informacji o niej,*
- 8) rejestrowanie faktów z życia prywatnego ofiary za pośrednictwem aparatu fotograficznego i sprzętu audio wideo,*
- 9) manipulowanie ofiarą na przykład poprzez wszczynanie postępowania karnego przeciwko ofierze lub groźby wszczęcia postępowania czy groźby lub próby*

⁵ <https://gazeta.policja.pl/997/archiwum-1/2011/numer-75-062011/66545,Polskie-prawo-karne-wobec-uporczywego-nekania-innej-osoby-stalkingu.html>

- samobójstwa celem wymuszenia na ofierze pewnych zachowań, w tym wymuszenia kontaktu ze stalkerem,*
- 10)szantaż emocjonalny, szantaż ekonomiczny, wyrządzanie szkody ulubieńcom – zwierzętom domowym będącym własnością ofiary,*
 - 11)groźby (w tym groźby uszkodzenia ciała lub groźby śmierci),*
 - 12)akty przemocy fizycznej,*
 - 13)uporczywe wydzwanianie (w szczególności nocne),*
 - 14)wysyłanie listów, SMS-ów, e maili oraz inne formy cyberstalkingu,*
 - 15)pozostawianie wiadomości pod drzwiami mieszkania ofiary, pozostawianie wiadomości na poczcie głosowej,*
 - 16)wręczenie lub przesyłanie ofierze niechcianych kwiatów czy prezentów (zarówno obraźliwych, jak i romantycznych czy deprymująco cennych),*
 - 17)natrętne składanie propozycji spotkań, wspólnych wyjazdów i propozycji seksualnych,*
 - 18)wdzieranie się do mieszkania ofiary celem zabrania ofierze przedmiotów osobistych bądź pozostawianie śladów obecności celem zastraszenia,*
 - 19)podszycanie się pod ofiarę, np. przez składanie zamówień w jej imieniu, podszycanie się pod znajomych lub rodzinę ofiary, wysyłając jej listy z fałszywymi informacjami,*
 - 20)niszczenie mienia prywatnego ofiary,*
 - 21)akty wandalizmu i uszkodzenia mienia, np. zarysowania, stłuczenia – celem zastraszenia ofiary (najczęściej dotyczy to samochodu ofiary lub miejsca jej zamieszkania),*
 - 22)wykrzykiwanie w miejscach publicznych obelg pod adresem ofiary w jej obecności (np. w okolicy miejsca pracy lub zamieszkania).*

W stwierdzeniu przestępstwa istotne są przesłanki wymienione poniżej, które muszą wystąpić łącznie:

1. **Uporczywość.** Działania podejmowane przez sprawcę muszą być **powtarzalne**, wielokrotne i różnorodne, postępowanie sprawcy musi być **nieustępliwe**. Jednokrotne działania mogą co najwyżej być uznane jako *złośliwe niepokojenie* (kodeks wykroczeń).⁶
2. **Obiektywne poczucie zagrożenia.** Obiektywne oznacza, że dane zachowanie wzbudziłoby obawę zagrożenia w każdym przeciętnym obywatelu. Subiektywne przesłanki poszkodowanego nie mają tutaj znaczenia.
3. **Działanie sprawcy ma na celu wywołanie szkody osobistej** (utrata zaufania, dobrego imienia, narażenie na hańbę) **lub majątkowej** (powstanie długów, utracone korzyści) u poszkodowanego.
4. **Konieczny jest sprzeciw** poszkodowanego. Stalker musi mieć świadomość, że jego działania są niechciane, **istotny jest sprzeciw poszkodowanego**. Brak wyraźnego sprzeciwu poszkodowanego może konstruować linię obrony stalkera poprzez wskazanie, że skoro poszkodowany nie sprzeciwiał się '*kontaktowi*' to nie było ono uporczywe, wywołujące poczucie zagrożenia

oraz

działania **naruszają prywatność w istotny sposób**. W tym przypadku sąd bierze pod uwagę nie tylko tzw. nachodzenie w domu czy pracy, ale także regularne naruszanie dóbr osobistych (zdrowia, czci, nazwiska, wizerunku, narażenia na hańbę) oraz przekraczanie bariery fizycznej i bliskości. W tym przypadku poczucie zagrożenia u poszkodowanego nie ma znaczenia. Przykład. Osoba wyjawia informacje dotyczące życia prywatnego, rodziny, treści listów i innych informacji, z którymi poszkodowany nie chce się dzielić publicznie.

⁶ Sąd Najwyższy o uporczywości, wytyczne z dnia 9 czerwca 1976 r. (sygn. VI KZP 13/75).

W stalkingu mogą wystąpić działania osób trzecich, którym sprawca przekazuje fałszywe informacje na temat pokrzywdzonego. Jeżeli osoby trzecie mają świadomość, iż otrzymane informacje są informacjami fałszywymi lub przynajmniej mogą się powyższego domyśleć, wówczas można przypisać im odpowiedzialność karną z tytułu stalkingu. **W przypadku, gdy osoby trzecie stanowią jedynie 'narzędzie'** w rękach sprawcy stalkingu sąd może zastosować w stosunku do nich nadzwyczajne złagodzenie kary lub odstąpić od jej wymierzenia uznając, że byli oni ofiarami prowokacji.

Stalking w sieci. Podszywanie się pod inną osobę także jest stalkingiem. Do przestępstwa dochodzi, kiedy ktoś wykorzystuje zdjęcia i dane osoby poszkodowanej, tworząc fejkowe profile i/lub rozsyłając w jej imieniu wiadomości, narażające nas na straty materialne i osobiste. Sprawca podszywający się za inną osobę podlega tożsamej karze co sprawca uporczywego nękania (tradycyjny stalking), tj. pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat.

ROZDZIAŁ 6

Znieważenie, zniesławienie

/ścigane na wniosek pokrzywdzonego/

Zniesławienie. Polega na pomówieniu (oskarżeniu, zarzucaniu, przypisywaniu, posądzaniu, podejrzewaniu) pokrzywdzonego o takie właściwości lub postępowanie, które może narazić go na poniżenie w opinii publicznej lub spowodować utratę zaufania, chyba, że zarzut jest prawdziwy. Kara jest wyższa, jeśli pomówienie nastąpiło za pomocą środków masowego przekazu.

Co to oznacza? Że jeśli sytuacja związana z przemocą w środowisku pracy miała miejsce, i możesz to udowodnić (**musisz mieć na to dowody**) to możesz o tym napisać w mediach społecznościowych, pamiętając jednocześnie o tym, aby jej wydźwięk służył **obronie społecznie uzasadnionemu interesu**, zawierał **tylko opis faktów** oraz **nie zawierał słów zniesławiających** dla drugiej strony np. *przemoc*.
Bo każde słowo ma znaczenie!

Podstawa prawna

- *Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności, **chyba, że zarzut jest prawdziwy**. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo*

pozbawienia wolności do roku. W przypadku skazania za ww. przestępstwa sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego. Ściganie przestępstwa określonego odbywa się z oskarżenia prywatnego (Art. 212 §1-4 kk).

- **Nie ma przestępstwa** określonego w art. 212 §1 kk, jeżeli zarzut uczyniony **nie-publicznie** jest **prawdziwy**.
- Nie popełnia przestępstwa określonego w art. 212 §1 lub §2 kk, kto **publicznie** podnosi lub rozgłasza prawdziwy zarzut:

1) dotyczący postępowania **osoby pełniącej funkcję publiczną** lub

2) **służący obronie społecznie uzasadnionego interesu** (Art. 213 §2 kk).

Ważne! Jeżeli zarzut dotyczy życia prywatnego lub rodzinnego, dowód prawdy może być przeprowadzony tylko wtedy, gdy zarzut ma zapobiec niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia człowieka albo demoralizacji małoletniego.

Zniewaga

Polega na okazaniu pogardy osobie, poniżeniu jej za pomocą słowa, gestu, także nieprzyzwoitego, rysunku lub innej formy. Zachowanie musi być powszechnie uznane za obraźliwe, także w oparciu o charakterystykę danej grupy zawodowej (stosowanie pewnych określeń np. w służbach mundurowych odbiega od tych, stosowanych np. w nauczaniu przedszkolnym). Zniewaga może nastąpić:

- w obecności pokrzywdzonego,
- pod nieobecność pokrzywdzonego i jednocześnie publicznie

- pod nieobecność pokrzywdzonego **z zamiarem**, aby zniewaga do niego dotarła. Bez zamiaru mówiącego, nie ma winy.

Można znieważać tylko osobę przykład *Monika jest idiotką*. Nie można znieważać instytucji poprzez słowa: *Prokuratorska idiotka*. **Uwaga!** Niemniej jednak, należy ostrożnie podchodzić do określeń dwuznacznych lub wynikających z kontekstu językowego *instytucja – osoba*. Tytułem przykładu zwrot *Prokuratorska idiotka* może w niektórych sytuacjach odnosić się do instytucji, ale może również generować ryzyko uznania tych słów za wymierzone przeciwko osobie w tym przypadku prokuratorowi (*per ty*) *prokuratorska idiotko*.

Podstawa prawna.

- *Brak przestępstwa wynikający z przyczyn określonych w art. 213 nie wyłącza odpowiedzialności sprawcy za zniewagę ze względu na formę podniesienia lub ogłoszenia zarzutu (Art. 214 kk).*
- *Na wniosek pokrzywdzonego sąd orzeka podanie wyroku skazującego do publicznej wiadomości (Art. 215 kk).*
- *Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności. Kto znieważa inną osobę za pomocą środków masowego komunikowania, grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego (w tym przedrzeźnianie) albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, sąd może odstąpić od wymierzenia kary (Art. 216 § 1/2/3).*

- *W razie skazania za przestępstwo określone w §2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego (Art. 216 §4 kk).*

Zniesławienie czy zniewaga?

Zniewaga jest niesprawdzalna z powodu niezracjonalizowanej formy (*ty kanalio, ty gnoju, ty męska ...*), zniesławienie jest zracjonalizowane (*ty damski bokserze, ty prostytutko, jesteś chora psychicznie, wariatka, spamerka*).

W zniesławieniu dany czyn wpływa na utratę zaufania i autorytetu, w zniewadze bierze się pod uwagę negatywne uczucia pokrzywdzonego.

Czy wiesz, że?

Zniesławienie wygłoszone podczas mowy końcowej sprawcy, co do zasady nie jest karalne. Przesądza o tym Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 lipca 2007 r. (sygn. akt IV KK 75/07) wskazując, że *'nie stanowi zniesławienia zarzut podniesiony w toku procesu sądowego, pod warunkiem, że działanie sprawcy zmierza do obrony własnego interesu w sprawie oraz zarzut postawiony jest we właściwej formie i nie zmierza wyłącznie do poniżenia osoby, której został postawiony. W związku z czym, obrońca oskarżonego również zmierzając do obrony interesu oskarżonego może wypowiadać słowa, które mogłyby być uznane za zniesławienie, ale korzysta z ochrony wyrażonej przez Sąd Najwyższy. Warunkiem powyższej ochrony jest jednak **cel wypowiedzianych słów**. Na pierwszy plan eksponować należy ochronę oskarżonego, a nie poniżenie innej osoby.*

Ważne!

Czasami bywa tak, że w ramach **działań odwetowych** to sprawcy przestępstw związanych z przemocą w środowisku pracy składają prywatny akt oskarżenia przeciwko ofierze: współpracownikowi lub pracodawcy. Ich intencją jest ukaranie ofiary (za coś, czego nie zrobiła), zmęczenie jej, „pogrozenie jej palcem”. Zgodnie z art. 234 kk fałszywe oskarżenie innej osoby jest w Polsce karalne. Istotnym jest przy tym również fakt, iż obok odpowiedzialności karnej z tytułu art. 234 kk zagrożonej karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2, fałszywe oskarżenie może też rodzić odpowiedzialność cywilnoprawną, naruszenie dóbr osobistych w myśl art. 23 kc, co może poza sankcjami karnymi prowadzić do sankcji cywilnych, zadośćuczynienia.

ROZDZIAŁ 7

Naruszenie nietykalności, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia

/ścigane na wniosek pokrzywdzonego z wyjątkami/

Naruszenie nietykalności cielesnej (Art. 217 kk). Ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Jest nim nie tylko uderzenie drugiej osoby, ale także np. przytrzymanie, zrzucenie np. czapki, popchnięcie, potrącenie, szczypanie, szarpanie, pocałowanie, oplucie oblanie cieczą, czyli wszystkie czyny naruszające cielesność drugiej osoby **przy jednoczesnym braku** jej zgody na takie działania (wymóg bezwzględny).

Podstawa prawna

- *Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 217 §1 kk).*
- *Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary (Art. 217 §2 kk).*

Rozmiar straty moralnej

Intencją jest naruszenie godności drugiego człowieka, przy stwierdzeniu winy sąd bierze pod uwagę rozmiar wyrządzonej szkody (poniżenie, prawa do wolności itp.) i ocenia stopień szkodliwości społecznej. Wyższy jest przy zamiarze bezpośrednim, mniejszy przy zamiarze ewentualnym.

Ważne!

- Sąd może odstąpić od wymierzenia kary (przestępstwo jest, ale może nie podlegać karze).
- Siniaki czy zadrapania, czyli efekt czynu nie mają w tym przypadku znaczenia. Przy poważniejszych urazach przestępstwo kwalifikuje się jako uszkodzenie ciała i grozi wyższą karą (patrz niżej, art. 157 kk, art. 156 kk).

Czy bycie bohaterem i obrona np. kobiety przed agresywnym kolegą w pracy są w dzisiejszym czasach karalne?

Jeśli nie jesteś *funkcjonariuszem publicznym*⁷, bezprawny czyn nie został podjęty z powodu wykonywanego przez Ciebie zawodu lub zajmowanego stanowiska (kiedy jesteś np. pracownikiem ochrony), a Ty zaatakujesz **jako pierwszy**, możesz ponieść tego konsekwencje, chyba, że ww. czyn można będzie zakwalifikować jako stan wyższej konieczności lub obrona konieczna /Przestępstwo ścigane jest z urzędu/. *Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną w związku z podjętą przez niego interwencją na rzecz ochrony bezpieczeństwa ludzi lub*

⁷ **Funkcjonariuszem publicznym** zgodnie z Art. 115§ 13 kk jest:

1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;

2) poseł, senator, radny;

2a) poseł do Parlamentu Europejskiego;

3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy;

4) osoba będącą pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;

5) osoba będącą pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;

6) osoba zajmującą kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej;

7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej;

8) osoba pełniącą czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;

9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

ochrony bezpieczeństwa lub porządku publicznego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art 217a kk).

Sytuacja zmienia się, kiedy Twój czyn jest reakcją na atak i werbalne wołanie o pomoc.

- *Osoba, która w obronie koniecznej odpiera zamach na jakiegokolwiek cudze dobro chronione prawem, chroniąc bezpieczeństwo lub porządek publiczny, korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych (Art. 231b §1kk).*
- *Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy zamachu skierowany przeciwko osobie odpierającej zamach godzi wyłącznie w cześć lub godność tej osoby (Art. 231b §1kk).*
- *Z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych funkcjonariusz publiczny korzysta również wtedy, jeżeli bezprawny zamach na jego osobę został podjęty z powodu wykonywanego przez niego zawodu lub zajmowanego stanowiska (Art. 231a kk).*

Powyższe implikuje wniosek, iż w wyniku obrony koniecznej (Art. 25 kk) działający w obronie dobra prawem chronionego, uzyskuje ochronę przewidzianą dla funkcjonariuszy publicznych.

Uszkodzenia ciała i rozstrój zdrowia (Art. 157 kk)

Ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Opisują lekkie i średnie uszkodzenia ciała⁸ lub rozstrój zdrowia powodujące **krótkotrwałe zaburzenie funkcjonowania organizmu** (w naruszeniu cielesności są to „tylko” przemijające ślady np. siniaki). Dla

⁸ te poważniejsze opisane są w art. 156 kk nie dotyczą zwykle przemocy w środowisku pracy, pomijamy je ze względu na specyfikę publikacji.

przemocy w środowisku pracy szczególne znaczenie ma rozstrój zdrowia, do którego doszło wskutek danego czynu. Przykład. Wskutek działań sprawcy doświadczyliśmy np. zespołu stresu pourazowego PTSD.

Podstawa prawna

- *Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1⁹, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 157 §1 kk).*
- *Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 157 §2 kk).*
- *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 157 §3 kk).*
- *Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się zaskarżenia prywatnego, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą (Art. 157 §4 kk).*

Zniszczone mienie

Co się stanie, kiedy w trakcie przepychanki w pracy kolega uszkodzi nasz komputer lub telefon? O tym mówi Art. 288 kk /ściganie na wniosek pokrzywdzonego/, zgodnie z którym:

⁹ *Pozbawienie człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała.*

- *Kto cudzą rzecz niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (§1).*
- *W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (§2).*

ROZDZIAŁ 8

Znęcanie się (Art. 207 k.k.)

/ścigane z urzędu/

Podstawa prawna

- *Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (Art. 207 §1 kk).*
- *Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (Art. 207 §1a kk).*
- *Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (Art. 207 §2 kk).*
- *Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1-2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12 (Art. 207 §3 kk).*
- *Sąd może warunkowo umorzyć postępowanie, jeśli np. pokrzywdzony pojedna się ze sprawcą.*

Czym jest znęcanie się?

Znęcanie się oznacza *działanie albo zaniechanie, polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dotkliwych cierpień moralnych, powtarzającym się albo jednorazowym, lecz intensywnym i rozciągniętym w czasie* (Uchwała Sadu Najwyższego Izba

Karna z dnia 9 czerwca 1976 r. VI KZP 13/75). Znęcanie godzi przede wszystkim w dobra osobiste w tym **godność i cześć poszkodowanego**.

Dotyczy nie tylko rodziny, ale także **osób**, w tym pracowników i przedsiębiorców **pozostających w stałych lub przemijających zależnościach ze sprawcą** (nie tylko pracownik-pracodawca, umowy B2B, ale także osoby, które znoszą znęcanie się z obawy przed pogorszeniem swoich dotychczasowych warunków życiowych, kiedy sprawca wykorzystuje swoją przewagę uchwała SN z dnia 9 czerwca 1976 r., VI KZP 13/75, OSN KW 1976, nr 7-8, poz. 86), chroniąc ich zdrowie, nietykalność cielesną, wolność i cześć.

Zazwyczaj wypełnia znamiona różnych przestępstw, czasami jednego, ale o intensywnym przebiegu. Przestępstwa mogą być fizyczne (molestowanie seksualne, popychanie, wykręcanie rąk oraz bicie, kopanie, targanie za włosy, napastowanie na ulicy) lub psychiczne (groźby bezprawne, znieważanie, zniesławianie, wulgarne wyzywanie).

Ważne!

Takie działania mogą nie zostać uznane za przestępstwo, jeśli poszkodowany odpowiada wzajemnym znęcaniem się: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06.08.1996 r. WR 102/96 Prok. i Pr. 1997 nr 2 poz. 8. Liczą się działania, nie skutek działań sprawcy.

Przesłanki, które muszą wystąpić, aby mówić o przestępstwie z art. 207 kk

- **Powtarzalność.** Systematyczne działania godzące w czyjeś dobra osobiste.
- Powstanie po strony ofiary **bólu fizycznego** lub **cierpienia psychicznego**.
- **Intensywność, dotkliwość** dla poszkodowanego.
- Liczą się wyłącznie **obiektywne** przesłanki.

- Wyrządzenie **poważnych dolegliwości u pokrzywdzonego**, bólu fizycznego lub cierpienia psychicznego.
- W trakcie postępowania **poszkodowany musi zaznaczyć, że zachowania sprawcy są dla niego dolegliwe i poniżające**. (Wyrok SA w Krakowie z dnia 25 marca 1998 r.).
- Pobudki sprawcy i brak sprzeciwu nie mają znaczenia.

ROZDZIAŁ 9

Przemoc seksualna

/ścigane na wniosek pokrzywdzonego/

Gwałt. Do zaistnienia niezbędne jest użycie przemocy, groźby bezprawnej lub podstęp.

- *Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności [od lat 2 do 12] <od lat 2 do 15 (Art. 197 §1 kk).*
- *Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (Art. 197 §2 kk).*
- *Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia: wspólnie z inną osobą, posługując się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działając w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu, wobec kobiety ciężarnej lub utrwalając obraz lub dźwięk z przebiegu czynu, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20 (Art. 197 §3 kk).*
- *Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1–3 ... działa ze szczególnym okrucieństwem lub następstwem tego czynu jest ciężki uszczerbek na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze dożywotniego pozbawienia wolności (Art. 197 §4 kk).*
- *Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–4 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8 albo karze dożywotniego pozbawienia wolności (Art. 197 §5 kk)*

oraz

- *Kto, przez **nadużycie stosunku zależności** lub wykorzystanie **krytycznego położenia**, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 199 §1 kk). **Stosunek zależności** oznacza tutaj nie tylko relacje *pracodawca-pracownik*, *pracownik instytucji-petent*, ale także każdy inny rodzaj zależności emocjonalnej, zawodowej lub ekonomicznej, także w niektórych przypadkach *ofiara-sprawca*. Krytyczne położenie oznacza zagrożenie zdrowia, życia i innych dóbr istotnych prawnie.*

Czy wiesz, że?

*Kto **publicznie** prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 202 §1 kk). Słowo publiczne (dla nieograniczonej liczby osób) ma tutaj kluczowe znaczenie. Przykład. Wywieszanie pornograficznego plakatu w miejscu pracy. Przestępstwo to jest ścigane z oskarżenia publicznego, czyli z urzędu.*

ROZDZIAŁ 10

Prawa pracowników

/ścigane na wniosek pokrzywdzonego/

Art. 218 kk. Złośliwe lub uporczywe naruszanie praw pracownika przez pracodawcę, dotyczy także pozornych umów cywilnoprawnych (B2B). Dla czynu mają znaczenie **zła wola sprawcy** (zamiar bezpośredni) oraz **uporczywość działań** (zamiar bezpośredni lub ewentualny). Złośliwość określana jest jako **nieracjonalne** działanie, które ma wyrządzić pracownikowi krzywdę. Przykład. Pracodawca nie płaci ZUS-u, wie o istnieniu mobbingu i nic z tym nie robi.

Podstawa prawna

- *Kto, wykonując czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, złośliwie lub uporczywie narusza prawa pracownika wynikające ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 218 §1a kk).*
- *Osoba określona w § 1a, odmawiająca ponownego przyjęcia do pracy, o której przywróceniu orzekł właściwy organ, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 218 §2 kk).*
- *Osoba określona w § 1a, która będąc zobowiązana orzeczeniem sadu do wypłaty wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia ze stosunku pracy, obowiązku tego nie wykonuje, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 218 §2 kk).*

Nie zgłoszenie pracownika do ubezpieczenia pracownika także rodzi odpowiedzialność karną, mówi o tym art. 219 kk:

Kto narusza przepisy prawa o ubezpieczeniach społecznych, nie zgłaszając, nawet za zgodą zainteresowanego, wymaganych danych albo zgłaszając nieprawdziwe dane mające wpływ na prawo do świadczeń albo ich wysokość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Co w sytuacji, kiedy pracodawca nie przestrzega zasad BHP?

Przestrzeganie BHP wiąże się z zapewnieniem bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, nadmienić należy, że niezapewnienie pracownikom warunków pracy zgodnych z normami BHP stanowić może uruchomienie odpowiedzialności karnej pracodawcy.

- *Kto, będąc odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 220 §1 kk).*
- *Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (Art. 220 §2 kk).*
- *Nie podlega karze sprawca, który dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo (Art. 220 §3 kk).*

Mobbing nie stanowi elementu bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Został on wyczerpująco uregulowany w treści ustawy Kodeks pracy. Na gruncie kodeksu karnego należy jednak wskazać na art. 218 §1a kk, wskazujący, że kto wykonując czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych złośliwie lub uporczywie narusza prawa pracownika wynikające ze stosunku pracy lub

ubezpieczenia społecznego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Zapewnienie pracownikowi środowiska pracy bez mobbingu jest obowiązkiem pracodawcy wynikającym ze stosunku pracy i treści przepisów kodeksu pracy. W związku z czym złośliwe, uporczywe niedopełnienie obowiązku antymobbingowego może stanowić źródło odpowiedzialności karnej.

Czy wiesz, że utrudnianie pracy osobie uprawnionej do kontroli w zakresie inspekcji pracy jest karalne?

- *Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (Art. 228 §1 kk).*
- *W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (Art. 228 §2 kk).*
- *Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (Art. 228 §3 kk).*
- *Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda (Art. 228 §4 kk).*
- *Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności [od lat 2 do 12] (Art. 228 §5 kk).*
- *Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, korzyść majątkową wielkiej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20 (Art. 228 §5a kk).*

Dyskryminacja (dla wybranych grup) art. 119 kk¹⁰

Polskie prawo chroni (także w środowisku pracy) osoby przed przestępstwami z nienawiści, ale **niestety katalog ten jest zamknięty** (w prawie karnym). Przepisy kryminalizują jedynie czyny dokonane z *powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej* osoby poszkodowanej *lub z powodu jej bezwyznaniowości* oraz propagowanie faszyzmu lub innego totalitarnego ustroju.

- **Art. 119 §1 kk.** *Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.* **Przykład.** Publiczne nawoływanie do ataków na Muzułmanów mieszkających w Polsce.
- **Art. 256 kk.** *Propagowanie faszyzmu lub innego totalitarnego ustroju. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (§1).* Nie dotyczy działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej lub naukowej. **Przykład.** Zrobienie tatuażu ze swastyką nie jest karalne, ale jego publiczne pokazywanie np. w social media już tak, jeżeli prezentowane jest w zamiarze przekonania do faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa. Przestępstwa nie stanowi propagowanie totalitarnego ustroju w zamkniętym gronie np. przyjaciół.

¹⁰ Dot. wyłącznie prawa karnego.

- **Art. 257 kk.** *Kto publicznie znieważa grupę ludności albo poszczególłą osobę z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*
- **Art. 194 kk.** *Kto ogranicza człowieka w przysługujących mu prawach ze względu na jego przynależność wyznaniową albo bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*

Uwaga!

Więcej na temat prawa pracy przeczytasz w *Kompendium Wiedzy na temat przemocy w środowisku pracy. Prawo Pracy*, który realizowaliśmy w ramach odrębnego projektu¹¹. Publikacja znajduje się na naszej stronie internetowej <https://fundacjastarttango.pl/kompendium-wiedzy-na-temat-przemocy-w-srodowisku-pracy-prawo-pracy-2/>.

¹¹ Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Miasta Krakowa. Partnerem jest Miasto Kraków. Projekt realizowany w ramach akcji Masz Głos Fundacji Batorego.

Check-lista dla poszkodowanego¹²

Fundacja Start Tango

1. **Zbierz dowody.** Zrób obdukcję lekarską, zabezpiecz oświadczenia świadków i maile zanim znikną, a świadkowie zaczną kalkulować, po której stronie się opowiedzieć lub po prostu nie będą już tak dobrze pamiętać zdarzenia, którego byli świadkami.
2. **Pierwsze kroki skieruj do psychologa i adwokata i zadbaj o swoje emocje i interesy.** Adwokat oceni, czy przemoc, której doświadczyłeś jest przestępstwem z prawnego punktu widzenia, a zebrane dowody są wystarczające do wszczęcia postępowania lub wniesienia sprawy do sądu. Dzięki poradzie prawnej będziesz wiedział, jak bezpiecznie rozmawiać o swoim doświadczeniu ze współpracownikami, przełożonymi czy klientami.
3. **Specjalista ma znaczenie!** Twój pierwszy wniosek o możliwości popełnienia przestępstwa czy pozew sądowy mają kluczowe znaczenie dla rozwoju całej sprawy zwłaszcza, jeśli przemoc może eskalować w przyszłości. Wnioski i pozwy sądowe mogą zostać odrzucone lub umorzone, jeśli będą niepoprawnie skonstruowane, dlatego warto zrobić to dobrze i w sposób przemyślany, bo od tego będzie zależało Twoje dalsze życie, także zawodowe oraz stan emocjonalny!

¹² W niniejszej check-liście wykorzystano fragmenty pilotażowego projektu *'Kompendium Wiedzy na temat przemocy w środowisku pracy. Prawo Pracy'*. Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Miasta Krakowa. Partnerem jest Miasto Kraków. Projekt realizowany jest w ramach akcji Masz Głos Fundacji Batorego. Raport znajduje się na stronie <https://fundacjastarttango.pl>, znajdziesz w nim informacje na temat prawa pracy w aspekcie przemocy w środowisku pracy.

4. **Zadbaj o prywatność!** Na każdym stanowisku jakie piastujesz powinieneś zadbać o prywatność i swoje bezpieczeństwo. Jeśli możesz, wybierz sprawdzone organizacje pomocowe, które dbają o poufność danych. Zadbaj o właściwy dobór osób, które będą Ci pomagać i doradzać w tej drodze. W ekstremalnych sytuacjach, kiedy przebywasz w środowisku *'gdzie wszyscy się znają'* lub nie czujesz się komfortowo rozmawiając o swoich sprawach z kimś *'z sąsiedztwa'* wybierz pomoc z innego miasta.

5. **Nigdy nie mów głośno o przemocy w środowisku pracy** pod wpływem impulsu i bez konsultacji z prawnikiem. Tym bardziej nie pisz o niej mediach społecznościowych i nie udzielaj żadnych wywiadów w prasie bez przemyślenia. Pamiętaj, że w ramach działań odwetowych sprawca może próbować zrujnować Ci reputację lub wnieść przeciwko Tobie pozew o zniesławienie, nawet jeśli opisana przez Ciebie historia jest prawdziwa, ale zrobiłeś to w niewłaściwy sposób. Bo **każde słowo ma znaczenie**, a działając w emocjach, łatwo popełnić błąd!

Upubliczniając swoją historię w sposób niewłaściwy, nie będąc do tego właściwie przygotowanym, możesz narazić się także na wtórną wiktyimizację, kiedy to sprawca i jego mniej lub bardziej świadomi sytuacją sojusznicy posługujący się nierzadko *fejkowymi* profilami, a także zupełnie obce Ci osoby zasypią Cię wulgarnymi komentarzami, kwestionującymi autentyczność Twojej historii i podważającymi Twoją wiarygodność oraz niejednokrotnie przenosząc na Ciebie odpowiedzialność w tym próbując wzbudzić w Tobie poczucie winy.

6. **Wsluchaj się w siebie**, zastanów się, co jest dla Ciebie ważne i najlepsze, jakie masz możliwości i co chcesz zrobić z przemocą w środowisku pracy,

która Ciebie dotknęła. Nawet jeśli sprawca popełnił przestępstwo i nawet, jeśli masz na to dowody, dokładnie przemyśl sprawę. Zrób bilans zysków i strat. Nie daj sobie wmówić, że Twoja decyzja jest błędna. Nie ulegaj wpływom mediów, ugrupowań czy osobom z zewnątrz. Tylko Ty sam wiesz, co jest dla Ciebie najlepsze. Nie każdy musi mieć siłę na to, aby przeciwstawić się przemocy w bezpieczny dla siebie sposób i to też jest ok. Czasem odpuścić daje więcej korzyści niż walka dla samej walki. Czasem poczucie spokoju ma wyższą wartość niż satysfakcja z ukarania sprawcy. Zapamiętaj! Zadbaj o siebie w najlepszy dla Ciebie sposób.

7. **Daj sobie czas na przemyślenia**, zwłaszcza, jeśli pod wpływem zdarzenia doświadczyłeś traumy pourazowej, zwracając jednak uwagę na **przewidziany prawem czas** zgłoszenia danego przestępstwa.
8. **Skaluj swoje działania!** Oficjalne zgłoszenie przemocy rozpoczyna spiralę działań. Zastanów się, czy nie warto najpierw spróbować rozwiązać sprawy polubownie. Warto to przemyśleć. Po oficjalnym zgłoszeniu często mocno ogranicza się możliwość załatwienia sprawy w polubowny sposób. Teoretycznie zawsze możesz wycofać wniosek o popełnienie przestępstwa (w przypadku oskarżenia prywatnego kończy to bieg sprawy, w przypadku przestępstwa z urzędu niekoniecznie), ale skutków nie jesteś w stanie przewidzieć. Dlatego zastanów się, czy nie będzie korzystniejsze dla Ciebie podjęcie innych działań, które z jednej strony zatrzymają przemoc (to jest kwestia najważniejsza), a z drugiej będą dla Ciebie najbardziej optymalne.
9. **Jeśli ktoś Cię przeprosza**, zastanów się, czy nie warto przyjąć przeprosin. Oczywiście wszystko zależy od skali zdarzenia i tego, czy sprawca usunął skutki swoich działań. Czasami sprawca nie jest świadomy, że jego

zachowanie wobec Ciebie było krzywdzące, dlatego czasami poruszenie tematu może wywołać szczerze przeprosiny i zakończenie zachowań przemocowych. Oceń na chłodno sytuację, udaj się po poradę do rozsądnie myślącej osoby trzeciej, skorzystaj z podpowiedzi adwokata. I dopiero potem działaj.

10. **Zacznij od mediacji**, jeżeli to tylko możliwe. Mówi się, że *najgorsza ugoda jest lepsza od wyroku*. Oczywiście nie zawsze tak jest, ale jeżeli tylko widzisz chęć i możliwość zakończenia sprawy polubownie, przemyśl tę drogę.

11. **Sąd to ostateczność**, Sprawy sądowe mogą potrwać kilka lat, a ich finał może być różny. Jeżeli możesz, zacznij o wskazanych powyżej działaniach. Jeżeli jednak przemoc eskaluje lub skutek nawet jednorazowego zdarzenia ucierpiła Twoja godność i dobre imię, walcz o siebie, zwłaszcza, jeśli masz na to przestrzeń, z dobrymi intencjami, **w obronie swojego prawa do godności**, nie w ramach zemsty czy urażonego ego. Bo pobudki też mają znaczenie.

Kiedy zdecydujesz się na oficjalne działania:

1. **Najpierw zbierz dowody**. Sprawdź z adwokatem, czy to, co masz jest wystarczające do podjęcia oficjalnych działań: zgłoszenia wniosków na Policję czy do sądu. Pamiętaj także, aby nigdy nie wykorzystywać zebranych dowodów przeciwko innym osobom w ramach tzw. szantażu, grozi to odpowiedzialnością karną!
2. Jeżeli **czyny sprawcy wypełniają znamiona wykroczeń prawa pracy**, zgłoś mobbing/molestowanie pracodawcy, skorzystaj z procedur obowiązujących w Twojej firmie, poinformuj związki zawodowe, PIP i poszukaj pomocy w

organizacjach wspierających poszkodowanych przemocą w środowisku pracy, dbających o poufność beneficjentów i działających *fair play*. Wszystkie wymienione wyżej działania możesz podjąć równocześnie!

3. **Nie zaniedbuj swoich obowiązków** i bądź wzorowym pracownikiem/free-lancerem! Nie daj drugiej stronie okazji do dyskredytacji twojej pracy! Niestety w tym przypadku trzeba zacisnąć zęby i robić swoje.
4. **Dystans.** Komunikuj się ze sprawcą i innymi osobami, zwłaszcza jego sojusznikami w formalny sposób np. mailowo lub osobiście, ale zawsze przy świadkach, prowadź notatki głosowe tak, aby nikt nie zarzucił Ci, że powiedziałaś coś, czego nie powiedziałaś. Zwracaj uwagę na to, co i komu mówisz. Pamiętaj o tym, że każda osoba, z którą miałeś jakikolwiek konflikt w przeszłości, może stać się świadkiem drugiej strony.
5. **Stan emocjonalny.** Zadbaj o siebie, o swój stan emocjonalny, o swoją psychikę. To często zapominana kwestia, a niemniej ważna.

Może się zdarzyć, że sprawca czynu będzie próbował podejmować nieetyczne działania. Przygotuj się na to!

- Jedną z takich praktyk może być **wysyłanie pism wzywających świadków** do publikacji oświadczeń zmieniających treść ich wcześniejszych oświadczeń dotyczących danego zdarzenia. Takie '*straszaki*' są stosowaną praktyką, na zasadzie '*a może się ugnie*'. Jeśli sam jesteś świadkiem, w chwili otrzymania takiego pisma bezwzględnie skontaktuj się z adwokatem oraz powiadom sąd i drugą stronę, zwłaszcza jeśli czujesz się zastraszone.
- Inną praktyką jest **powoływanie się na koneksje instytucji publicznych**, które powinny budzić szacunek obywateli. Niekiedy sprawcy przemocy chcąc *złamać* poszkodowanego lub świadków zdarzenia próbując *straszyć* ich powiązaniem z policją, prokuraturą lub nawet sędzią, prowadzącym

daną sprawę. Jeśli takie oświadczenia budzą w Tobie niepokój, zweryfikuj je poprzez wniosek o dostęp do informacji publicznej, dzięki temu uzyskasz wiarygodne informacje. Warto w tym miejscu wspomnieć, że samo powoływanie się na wpływy w instytucjach publicznych, lub wywołanie przekonania o istnieniu wpływów, oprócz miazdzącego efektu (*każdy się boi*) jest nieetyczne i powinno zostać zgłoszone do sądu prowadzącego postępowanie. Może również zostać zgłoszone do organów ścigania szczególnie, jeżeli wypełnia jednocześnie znamiona art. 230 § 1 kk:

„Kto, w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy, powołując się na wpływy, wywołując u innej osoby przekonanie o istnieniu wpływów, wykorzystując takie przekonanie lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu wpływów w: 1) instytucji państwowej lub samorządowej, 2) organizacji krajowej lub międzynarodowej, 3) krajowej lub zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, 4) przedsiębiorstwie państwowym, 5) spółce handlowej z udziałem Skarbu Państwa, samorządu terytorialnego lub państwowej osoby prawnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.”

- Czasami poszkodowani, członkowie ich rodzin lub ich świadkowie mogą być **nękanymi poprzez obserwowanie ze strony osób**, mogących ze względu na swój wygląd (w tym gabaryty) budzić w nich uzasadnione poczucie zagrożenia. Oczywiście wszystkie takie sytuacje trzeba na wszelki wypadek dokumentować (zabezpieczone oświadczenia świadków, dokumentacja zdjęciowa i późniejsza identyfikacja osób na podstawie zdjęcia oraz ich powiązań ze sprawcą), warto jednak pamiętać, że tego typu praktyki mają zwykle na celu zastraszenie ofiary, nierzadko w celu **podważenia jej wiarygodności** np. w sądzie **i zrobienia z niej przysłowiowego wariata/osoby niezrównoważonej psychicznie**. Spowodowane ww. działaniami szkody

osobowe (zawał serca, nerwica itp.) możemy zgłaszać jako roszczenia np. w ramach prawa cywilnego lub w ramach OC detektywów, jeśli sprawca zatrudnił tych specjalistów (zazwyczaj nieświadomych sytuacji) do obserwacji naszej osoby (Więcej o pracy detektywów znajdziesz w artykule <https://fundacjastarttango.pl/jak-wybrac-detektywa/>).

- W ramach wymuszenia określonych zeznań na poszkodowanych lub świadkach może dojść także do ekstremalnych sytuacji np. do publikacji lub **groźby publikacji seks taśm z ich udziałem**, najczęściej specjalnie do tego przygotowanych, sfałszowanych (*fejkowych*) filmów z wizerunkiem osoby poszkodowanej, za co grozi odpowiedzialność karna. Działaniem niezgodnym z prawem jest także **samo utrwalenie** nagiej osoby, jeśli do wykonania tej czynności użyto przemocy, groźby bezprawnej lub podstępu. *Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (Art. 191&1 kk). Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 191&2 kk). Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępu, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego (Art. 191a kk).*

Polska Karta Praw Ofiar

Polskie organizacje, instytucje i osoby prywatne stykające się w swojej pracy z ofiarami (dotyczy także dziennikarzy!) mają obowiązek do zapewnienia godności, szacunku i współczucia oraz wolności od wtórnej wiktymizacji osoby oraz jej najbliższych, której dobro prawem chronione zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Dotyczy to także bezczynności instytucji, których celem jest egzekwowanie prawa. Oznacza to, że **NIKT nie ma prawa Cię ponownie dręczyć lub opisywać wbrew Twojej woli przestępstw, których doświadczyłeś**, w tym podawać wbrew Twojej woli Twoich danych osobowych, szczególnie jeżeli zażadasz ich utajnienia, do czego masz prawo. Ofiara ma prawo do zachowania anonimowości w sprawozdaniach prasowych, telewizyjnych, w Internecie i w innych mediach, dotyczących jej sprawy.

<https://www.gov.pl/web/gov/szukaj?query=polska+karta+praw+ofiar>

Czy wiesz, że?

Oprócz procedur prawa karnego **ofiara może wykorzystać również przepisy prawa cywilnego**¹³. Niezależnie od ochrony przewidzianej w innych ustawach chroni ono dobra osobiste człowieka: zdrowie, wolność, cześć, swobodę sumienia, nietykalność mieszkania (art. 23, 24 kc). Ofiara ma prawo do: 1) pomocy, 2) godności, szacunku i współczucia, 3) wolności od wtórnej wiktymizacji, 4) dostępu do wymiaru sprawiedliwości, 5) mediacji i pojednania ze sprawcą, 6) do restytucji i kompensacji.

¹³ Prawo cywilne omówimy w kolejnym projekcie.

Ofiara niezależnie od tego, czy ujawniony został sprawca przestępstwa i czy ma miejsce postępowanie karne (kiedy ofiara uzyskuje status pokrzywdzonego), bądź cywilne (kiedy ofiara uzyskuje status poszkodowanego) oraz niezależnie od więzi rodzinnej łączącej sprawcę i ofiarę winna uzyskać potrzebną jej pomoc prawną, materialną, medyczną, psychologiczną i socjalną.

Potrzebujesz pomocy psychologa?

Jesteś osobą, która doświadczyła przemocy w środowisku pracy? Pamiętaj, najważniejszy w tym wszystkim jesteś Ty, Twoje zdrowie, Twoje życie, Twoja praca i rozwój! Pamiętaj o tym na każdym etapie i zadbaj o siebie!

W Krakowie pomoc w trudnej sytuacji możesz uzyskać np. w Ośrodku Interwencji Kryzysowej (<https://oik.krakow.pl>).

FUNDACJA

START

TANGO

W trosce o godność człowieka

Fundacja Start Tango to organizacja non profit, która we współpracy ze specjalistami m.in. prawa, bezpieczeństwa, psychologii w aktywny sposób przeciwdziała przemocy w środowisku pracy, zwłaszcza wobec Kobiet, dostarczając wiedzę oraz konkretne narzędzia, dzięki którym osoby poszkodowane mogą odzyskać sprawczość.

Tworzymy wartościowe treści, pokazując, jak w oparciu o polskie prawo i polskie realia, w bezpieczny dla nas sposób możemy przeciwstawić się agresji ze strony pracowników i współpracowników. Publikacje piszemy z punktu widzenia osób poszkodowanych, bez ściemy i medialnych papek, uwrażliwiając na nieuczciwe techniki manipulacyjne, stosowane przez sprawców. W nasze działania włączamy przedstawicieli urzędów, instytucji, radnych, przedsiębiorców oraz pozostałych Mieszkańców Krakowa, łącząc pokolenia i oddając głos także seniorom oraz młodym, od których niewątpliwie zależy nasza przyszłość. Rozmawiamy, szukamy rozwiązań i dyskutujemy, organizując w Krakowie spotkania poświęcone przeciwdziałaniu przemocy w środowisku pracy.

Posiadamy krakowskie korzenie i jesteśmy z tego dumni. Mamy nadzieję, że Kraków stanie się inkubatorem dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania przemocy w środowisku pracy, a inne rejony Polski pójną w nasze ślady.

Sięgnij po więcej!

- **Kompendium Wiedzy na temat przemocy w środowisku pracy. Prawo pracy** <https://fundacjastarttango.pl/kompendium-wiedzy-na-temat-przemocy-w-srodowisku-pracy-prawo-pracy-2/>
- **Raport dot. przemocy wobec Kobiet w środowisku pracy.** <https://fundacjastarttango.pl/raport-dot-przemocy-wobec-kobiet-w-srodowisku-pracy/>
- **Ankiety dot. przemocy wobec kobiet w środowisku pracy** <https://fundacjastarttango.pl/ponad-polowa-mieszkanek-krakowa-doswiadczyla-przemocy-w-srodowisku-pracy/>
- **Jak zatrudnić detektywa?** <https://fundacjastarttango.pl/jak-wybrac-detektywa/>
- **Jak pomóc sprawcom przemocy w środowisku pracy?** <https://fundacjastarttango.pl/w-przypadku-przemocy-potrzebna-jest-kompleksowa-pomoc/>
- **O przemocy w środowisku naukowym** <https://fundacjastarttango.pl/o-przemocy-w-srodowisku-akademickim/>
- **O przemocy w edukacji muzycznej** <https://fundacjastarttango.pl/o-przemocy-w-szkolach-muzycznych/>
- **O przemocy w sektorze kultury i sztuki** <https://fundacjastarttango.pl/o-przemocy-w-sektorze-kultury-i-sztuki/>

Więcej o nas znajdziecie na stronie www.fundacjastarttango.pl

Bibliografia

- <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>
- <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19710120114/U/D19710114Lj.pdf>
- <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf>
- <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/prawo-karne>
- <https://statystyka.policja.pl>
- <https://wloszczowa.policja.gov.pl/tlw/prawa-czlowieka/9970,PRZESTEP-STWO-Z-NIENAWISCI.html>
- www.gov.pl
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 26/07
- Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych Rok XXII: 2018, z. 1 ISSN 1506-1817 Wojciech Płóciennik Charakterystyka zbiegu art. 212 § 1 k.k. i art. 234 k.k. (ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji materialnoprawnych i procesowych)
- Bogusław Sygit Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2010 r., sygn. II KK 198/09
- Anna Jaskuła Zaskarżalność postanowień w przedmiocie dowodów rzeczowych
- Justyna Żylińska Prawny obowiązek zawiadomienia o niektórych przestępstwach (art. 240 k.k.)
- Paulina Gadzińska Problemy związane z wykładnią przesłanek o nieostrym charakterze – na podstawie wybranych przepisów kodeksu karnego normujących nadzwyczajne złagodzenie kary

- Sebastian Kowalski Podmiot przestępstwa z art. 218 kodeksu karnego, Prokuratura i Prawo 2, 2011
- Jarosław Marciniak Prawnokarna ochrona praw osób wykonujących pracę zarobkową, Prawo i Prokuratura 2, 2011
- Michał Skwarzyński Charakter prawny art. 213 kodeksu karnego. Prawo i Prokuratura 7-8 2008
- Jan Kulesza Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2010 r., sygn. I KZP 7/10
- Paweł Daniluk Wzbudzenie w zagrożonym uzasadnionej obawy spełnienia groźby w konstrukcji groźby bezprawnej. Prokuratura i Prawo 2018
- Marian Filar Nowelizacja kodeksu karnego w zakresie tzw. przestępstw seksualnych. Prokuratura i Prawo 11-12 2004
- Anna Chodorowska, Mirosław Jan Lisiecki, Ireneusz Sołtyśzewski Zabezpieczenie śladów i dowodów przestępstwa zgwałcenia a skuteczność procesu wykrywczo-dowodowego. Prokuratura i Prawo 5 2006
- Marta Mozgawa-Saj, Filip Radoniewicz IV Lubelskie Seminarium Karnistyczne „Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej” (Lublin, 10 grudnia 2012 r.). Prokuratura i Prawo 5, 2013
- Piotr Kardas Standard rzetelnego procesu a prawo wglądu do akt sprawy w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania, czyli historia jednej nowelizacji. Prokuratura i Prawo 1-2 2010
- Katarzyna Nazar-Gutowska Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 26 czerwca 2012 r., sygn. AKa 136/12.
- Jan Kulesza Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 grudnia 2011 r., sygn. II AKa 229/11.
- Blanka Julita Stefańska Zagrożenie karne za podżeganie i pomocnictwo. Prokuratura i Prawo 12 2017.

- Michał G. Węglowski Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., sygn. III KK 156/06. Prokuratura i Prawo 5 2008.
- Radosław Krajewski Targnięcie się na życie jako skutek przestępstwa znęcania. Prokuratura i Prawo 4 2017.
- Bogusław Sygit Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 stycznia 2011 r., sygn. II AKa 262/10 Prokuratura i Prawo 12 2012.
- Kamil Siwek Kara nadzwyczajnie złagodzona za zbrodnie Prokuratura i Prawo 12 2017.
- Damian Robert Jaworski Wpływ regulacji art. 57b k.k. na dopuszczalność zastosowania instytucji „zamiany kary” z art. 37a k.k. oraz „kary sekwencyjnej” z art. 37b k.k. Prokuratura i Prawo. Prokuratura i Prawo 9 2021.
- Ewelina Mazur V Bielańskie Kolokwium Karnistyczne nt. „Nadzwyczajny wymiar kary” (Warszawa, 14 maja 2009 r.). Prokuratura i Prawo 11-12 2009.
- Marcin Janusz Szewczyk Środki kompensacyjne a zakaz reformationis in peius. Prokuratura i Prawo 7-8 2016
- Jerzy A. Kulesza Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 r., sygn. II AKa 65/13. Prokuratura i Prawo 12 2016
- Katarzyna Syroka-Marczewska Uniwersytet Warszawski. Instytucja warunkowego zawieszenia kary w świetle najnowszych zmian kodeksu karnego (z dniem 1 lipca 2015 r. oraz z dniem 15 kwietnia 2016 r.) wybrane zagadnienia
- Marcin Jachimowicz Materialnoprawne przesłanki podjęcia warunkowo umorzonego postępowania karnego. Prokuratura i Prawo 12 2017
- Bogusław Sygit Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 stycznia 2011 r., sygn. II AKa 262/10. Prokuratura i Prawo 12 2012
- Justyna Żylińska Prawny obowiązek zawiadomienia o niektórych przestępstwach (art. 240 k.k.). Prokuratura i Prawo 10 2015.
- <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-f0aab7bf-eabb-444f-b203-3fcd9a7f04de>

- <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/P-Bachmat-Przest-z-art-256-i-257-2005.pdf>
- https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Mozgawa-M-Bachmat-P_Przest.-doprowadz.czł.-do-targnięcia-się-na_wł.-życie-art.151-k.k.pdf
- https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_21697_zp_2015_15_1_05/c/703-716.pdf
- <https://journals.umcs.pl/g/article/view/3527>
- <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171578276>
- <https://www.studocu.com/pl/document/wyzsza-szkola-zarzadzania-w-gdanskuprawo-handlowe/art-272-prawo/47632400>
- <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/Marek-Mozgawa-Katarzyna-Nazar-Gutowska-Utrwalenie-lub-rozpowszechnianie-wizerunku-na-giej-osoby-art.-191a-k.k.-analiza-prawnokarna-i-praktyka-ścigania-7.pdf>
- <https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/Marek-Mozgawa-Katarzyna-Nazar-Gutowska-Utrwalenie-lub-rozpowszechnianie-wizerunku-na-giej-osoby-art.-191a-k.k.-analiza-prawnokarna-i-praktyka-ścigania-7.pdf>
- <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683>
- <http://niebieskalinia.info/pliki/dokumenty/Pytania%20prawne/Znie-waga.pdf>
- <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/nawolywanie-do-nienawisci-sprawca-dziala-publicznie-i-z-zamiarem,68801.html>
- <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/5.%20Wina%20i%20okoliczności%20ją%20wyłączające.pdf>
- <https://kruczek.pl/znieslawienie/>
- <http://niebieskalinia.info/pliki/dokumenty/Pytania%20prawne/Znie-waga.pdf>

- <https://adwokatspiewak.pl/zamiar-bezposredni-zamiar-ewentualny/>
- <https://kruczek.pl/usilowanie-popelnienia-przestepstwa/>
- <https://kruczek.pl/zbrodnia-wystepek-wykroczenie/>
- <https://adwokatspiewak.pl/zamiar-bezposredni-zamiar-ewentualny/>
- <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/5.%20Wina%20i%20okolicznosci%20ja%20wylaczajace.pdf>
- <https://www.mowanienawisci.info/wp-content/uploads/2014/04/Poradnik-obywatela1.pdf>
- <https://slupinska.eu/blog/tworzenie-falszywych-dowodow-art-235-kk/>
- <https://www.edukacjaprawnicza.pl/klamstwo-a-falszywe-zeznanie/>
- <https://stalking.com.pl/2017/03/21/kiedy-mozna-oskarzyc-o-nekanie/>
- <https://prawo-karne-adwokat.com.pl/grozby-karalne-obawa-zastraszenie-pogrozki-stach>
- <https://www.adwokatcebo-kubiczek.pl/grozby-karalne-jak-sie-bronic-i-reagowac/>
- <http://karne.pl/stalking.html>
- <https://www.adwokatcebo-kubiczek.pl/uporczywe-nekanie-stalking/>
- <https://sprawy-karne.biz.pl/stalking/>
- <https://www.stalking.org.pl>
- <http://niebieska.info/pliki/dokumenty/Pytania%20prawne/Zniewaga.pdf>
- <https://slupinska.eu/blog/wyludzenie-poswiadczenia-nieprawdy-art-272-kk/>
- <https://adwokat-jaskow.pl/naruszenie-nietykalnosci-cielesnej/>
- <https://adwokatmdp.pl/naruszenie-nietykalnosci-cielesnej/>
- <https://adwokat-lisicki.pl/blog/naruszenie-nietykalnosci-cielesnej-opis-przestepstwa-i-przyklady/>

- <https://adwokat-lisicki.pl/blog/naruszenie-nietykalnosci-cielesnej-opis-przestepstwa-i-przyklady/>
- <https://adwokat-jaskow.pl/naruszenie-nietykalnosci-cielesnej/>
- <https://adwokatmdp.pl/naruszenie-nietykalnosci-cielesnej/>
- <https://www.adwokat-cyranski.com/blog/prawo-karne/art-157-kk-co-warto-wiedziec>
- <https://prawo-karne-adwokat.com.pl/powolywanie-wplywy-znajomosci-platna-protekcja-poznan>
- <https://kruczek.pl/pornografia-a-prawo/>
- (Wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 30 września 2014 r., sygn. akt IV Ka 458/14)
- (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt II AKa 44/17)
- W. Wolter, Funkcja błędu, s. 8
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2002 r., IV KKN 508/99,
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2010 r., V KK 351/09, R-OSNKW 2010/1/339.
- Wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 16 lutego 2007 r., WA 5/07, R-OSNKW 2007/1/465;
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III KK 153/08